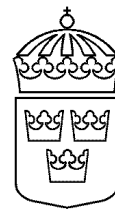


Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1995/96:AU4y

Ekonomisk vårproposition och ändrade
anslag för budgetåret 1995/96



1995/96
AU4y

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1995/96:150 Ekonomisk vårproposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken, utgiftstak, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, m.m. jämte motioner som berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

Utskottet yttrar sig i det följande över

dels propositionens avsnitt 3 Finansplan och avsnitt 4 Utgiftstak för den offentliga sektorn såvitt avsnitten berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, samt motionerna

1995/96:Fi78 av Carl Bildt m.fl. (m), yrkandena 1, 4, 5, 12 och 13

1995/96:Fi79 av Lars Leijonborg m. fl. (fp), yrkandena 1, 3 och 4

1995/96:Fi80 av Gudrun Schyman m.fl. (v), yrkandena 1–6 och 9

1995/96:Fi81 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp), yrkandena 1–4, 23–25 och 34

1995/96:Fi82 av Alf Svensson m.fl. (kds), yrkandena 1, 6 och 7,

samtliga i förekommande fall i de delar som berör utskottets beredningsområde,

dels propositionens avsnitt 6 Tilläggsbudget för budgetåret 1995/96, 6.6 Arbetsmarknadsdepartementet (tionde huvudtiteln) samt motionerna

1995/96:Fi80 av Gudrun Schyman m.fl. (v), yrkandena 18–22,

1995/96:Fi84 av Per Unckel m.fl. (m).

Propositionen

Finansplanen, avsnitt 3

Halvering av arbetslösheten

Att minska arbetslösheten är enligt propositionen den främsta uppgiften för regeringen. Arbetslösheten är en viktig faktor bakom de ökande inkomstskillnaderna under senare år. Den skapar klyftor och påfrestningar både för vuxna och barn. Arbetslösheten är också ett allvarligt hot mot kommunernas möjligheter att upprätthålla en god kvalitet i utbildning, vård och omsorg.

Målet är enligt propositionen att halvera den öppna arbetslösheten från 8 % 1994 till 4 % år 2000.

Kampen mot arbetslösheten kräver en samverkan av politiken inom flera områden och en medverkan från hela det svenska samhället, sägs det i propositionen. Regeringen anger fyra förutsättningar för att detta skall lyckas:

- En god samhällsekonomisk grund. Budgetsaneringen skall fullföljas. Ett treårigt utgiftstak läggs fast. Ytterligare budgetförstärkningar genomförs med ca 10 miljarder kronor 1997 och ca 12 miljarder kronor 1998.
- Förbättrad och utbyggd utbildning. Den reguljära vuxenutbildningen byggs ut med 100 000 platser i vuxenutbildningen för att ge dem med låg utbildningsnivå en chans att förbättra sina kunskaper och därmed möjligheter på arbetsmarknaden. 30 000 nya platser tillskapas i högskolan. Utbyggnaden avlöser de tillfälliga utbildningsplatser som har finansierats med arbetsmarknadspolitiska medel. Arbetslösheten skall enligt propositionen bekämpas med välutbildade kvinnor och män som har en stark ställning på arbetsmarknaden, inte med ökade löneskillnader och försämrad social trygghet.
- Förbättrade villkor för företagandet. Näringspolitikens lokala och regionala roll måste stärkas. Arbetsmarknadspolitiken måste effektiviseras ytterligare och kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken utvecklas.
- Ett nytt kontrakt för samverkan. En bred uppslutning kring kampen mot arbetslöshet är av avgörande betydelse för möjligheterna att uppnå en tillfredsställande tillväxt och sysselsättning. Lönebildningen måste förbättras. Kommunerna måste medverka till en god utveckling och bl.a. i möjligaste mån undvika att säga upp fast personal. Regeringen kommer även i Europa att verka för en bred uppslutning för kampen mot arbetslöshet.

Att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000 är en djärv målsättning och den är svår att uppnå, sägs det i propositionen. Men med en aktiv medverkan, inte bara från andra partier i riksdagen utan också från arbetsmarknadens parter och hela svenska folket kan målet nås.

Den svenska ekonomin – arbetslösheten

I propositionen konstateras att den svenska arbetslösheten fortfarande är hög, trots en god ekonomisk utveckling under 1995. BNP-tillväxten uppgick till 3 %, industriinvesteringar ökade med närmare 40 % och produktionskapaciteten byggdes ut.

Den ökade tillväxttakten 1995 medförde att sysselsättningen ökade betydligt, med över 60 000 personer. Eftersom utbudet av arbetskraft och medelarbetstiden också steg blev dock nedgången i den öppna arbetslösheten blygsam. Den minskade från 8,0 % år 1994 till 7,7 % 1995. Minskningen hänförs sig enbart till arbetslösheten för män. Den kvinnliga öppna arbetslöshetsnivån var 1995 dock fortfarande lägre än den manliga, 6,9 % jämfört med 8,4 %. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskade också något. Den sammanlagda andelen öppet arbetslösa och personer i åtgärder föll från ca 13 % till ca 12 % år 1995.

Mot slutet av 1995 fanns flera tecken på avmattning av konjunkturläget. Tillväxten väntas bli drygt 1 % år 1996 för att stiga till 2 % 1997. Den svagare tillväxten beräknas leda till en fortsatt om än måttlig ökning av sysselsättningen. I kombination med den föreslagna kraftiga utbyggnaden av antalet utbildningsplatser bör detta enligt propositionen leda till att den öppna arbetslösheten kan minska till 6,5 % år 1997.

Två olika alternativ redovisas för den ekonomiska utvecklingen under de närmaste fem åren. Osäkerheten är enligt regeringen för stor för att man skall kunna göra regelrätta prognoser för en så lång period. Den ena prognosen utgör en relativt försiktig baskalkyl och den andra en kalkyl med högre tillväxt. Den senare avser att visa vad som krävs för att den öppna arbetslösheten skall kunna reduceras till 4 % år 2000.

Basalternativet bygger på ett antagande om BNP-tillväxt på 2 till 2,5 % per år under kalkylperioden. Under perioden faller då arbetslösheten till under 6 %.

Tillväxtalternativet bygger på ett antagande om BNP-tillväxt på omkring 3 % per år under kalkylperioden. Denna kalkyl förutsätter att lönebildningen fungerar bra samt att övriga förbättringar i arbetsmarknadens funktionssätt liksom tillväxtbefrämjande åtgärder får ett starkt genomslag i ett medelfristigt perspektiv. I detta scenario antas att förtroendet för den svenska ekonomin förstärks snabbare. Den öppna arbetslösheten halveras fram till år 2000. Regeringens politik inriktas på att förverkliga detta alternativ.

I propositionen pekas både på styrkefaktorer i den svenska ekonomin och på risker. Till det som inger oro hör utvecklingen på arbetsmarknaden. Om lönerna i Sverige även fortsättningsvis ökar snabbare än i omvärlden kan detta förhindra en minskning av arbetslösheten.

Den ekonomiska politikens inriktning

Tillväxt och sysselsättning

Den dagordning som redovisades i tillväxtpropositionen hösten 1995 fullföljs nu genom initiativ på flera områden. Den främsta uppgiften är att minska arbetslösheten. Stora utbildningsklyftor och en hög arbetslöshet är de allvarligaste hoten mot en rättvis fördelning.

Under den djupa lågkonjunkturen i början av 1990-talet förlorades mer än 500 000 arbetstillfällen – vart åttonde arbete. Återhämtningen under de två senaste åren har varit stark, men eftersom utbudet av arbetskraft ökar när fler finner det lönt att söka sig ut på arbetsmarknaden minskar arbetslösheten bara marginellt. I takt med att fler får arbete kommer också fler av dem som gett upp och lämnat arbetskraften att återvända. Till detta kommer den normala årliga ökningen av arbetskraften. I propositionen konstateras att Sverige kommer att behöva flera år av god sysselsättningstillväxt för att lyckas i kampen mot massarbetslösheten. En halvering av den öppna arbetslösheten är ett mycket ambitiöst mål, sägs det i propositionen, och detta även i ett internationellt perspektiv. Såvitt nu kan bedömas kommer det att bli svårt men inte omöjligt.

I propositionen konkretiseras *satsningen på utbildning*. Det framhålls att den grundläggande utbildningen är av central betydelse för många arbetslösa. Den bör i första hand erbjudas inom det reguljära utbildningsväsendet. Utbildningsprogrammet finansieras bl.a. genom ändringar av reglerna inom arbetsmarknadspolitiken. Gränsdragningen mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning ses över. Inriktningen bör enligt propositionen vara att arbetsmarknadsutbildningen skall renodlas mot främst omställningsutbildning.

Regeringen aviserar sin avsikt att under våren återkomma med en *proposition om en fortsatt förnyelse av sysselsättningspolitiken*. Kampen mot långtidsarbetslösheten skall ha fortsatt hög prioritet. Arbetsmarknadspolitiken bör även bidra till att främja jämställdheten på arbetsmarknaden – den senaste konjunkturuppgången har främst ökat de arbetslösa männens chanser att få ett arbete. Den höga ungdomsarbetslösheten är ett hot mot en god ekonomisk utveckling, men också mot de ungas möjligheter att spela en roll i samhällslivet. Regeringens målsättning är att ungdomar inte skall vara arbetslösa mer än hundra dagar utan att övergå till utbildning eller sysselsättning. Invandrarnas kompetens måste tas tillvara bättre.

Syftet med *den aktiva arbetsmarknadspolitiken* är att individen skall kunna återgå till den reguljära arbetsmarknaden. De åtgärder som sätts in skall ingå i en individuell handlingsplan för en sådan återgång. Åtgärderna får inte bara vara en väg till en ytterligare ersättningsperiod i arbetslöshetsförsäkringen. Försäkringens roll som omställningsförsäkring bör göras tydlig. Regeringen meddelar sin avsikt att återkomma i sysselsättningspropositionen med förslag om en bortre parentes i försäkringen.

I anslutning till avsnittet om villkoren för företag och företagande anförs att *arbetsrätten* behöver förändras. Arbetsrätten måste ha en ändamålsenlig utformning och spegla en rimlig avvägning mellan löntagarnas behov av skydd mot godtyckliga och diskriminerande beslut, och företagens behov av att kontinuerligt kunna anpassa sin organisation och arbetsstyrka till förändrade förutsättningar och behov. Den skall vara utformad så att den inte försvårar för företagen att expandera och nysatsa. I propositionen hänvisas till arbetsrättskommissionen, som inom kort kommer att redovisa sina överväganden.

I det nyssnämnda avsnittet framhålls också att *den regionala utvecklingen* blir allt viktigare. Tillväxten måste komma hela landet till del. Det behövs ett aktivt statligt stöd till regional utveckling, framför allt genom utbyggnad av de mindre och medelstora högskolorna. Samtidigt måste olika aktörer på både lokal och regional nivå själva aktivt bidra till att skapa starka och dynamiska tillväxtprocesser i sin region.

I avsnittet Ett nytt kontrakt för samverkan betonas att *lönebildningen* är av avgörande betydelse för möjligheterna att nå tillbaka till full sysselsättning. Internationaliseringen av ekonomin har medfört ökade krav på en sund och balanserad inhemsk lönebildning. Ansvaret för detta ligger på arbetsmarknadens parter. De bör gemensamt för regeringen redovisa hur lönebildningen

skall ge en kostnadsutveckling på god europeisk nivå vid en betydligt lägre arbetslöshetsnivå än dagens.

Arbetsmarknadens parter har ett stort ansvar även på *utbildningsområdet* sägs det i samma avsnitt. Arbetsgivarna kan inte räkna med att klara sin kompetensförsörjning enbart genom att ersätta befintliga anställda med andra som har fått sin utbildning bekostad med skattemedel.

Regeringen meddelar att den kommer att inbjuda arbetsmarknadens parter till överläggningar i dessa frågor.

I propositionen redovisas arbetet för en *ökad sysselsättning i EU*. Sverige har alltsedan medlemskapet varit pådrivande i sysselsättningsfrågorna. Inför fördragsöversynen har regeringen vid den nyligen inledda regeringskonferensen aktualiserat förändringar i EU:s grundfördrag i syfte att ge ett starkare fördragsmässigt stöd åt arbetet med sysselsättningsfrågorna. Fyra frågor står på dagordningen inför det fortsatta EU-samarbetet:

- förstärkt gemensamt åtagande från medlemsländerna att förbättra förutsättningarna för expansion och ökad sysselsättning,
- ökad medvetenhet om det starka ömsesidiga beroendet mellan de europeiska staternas ekonomier,
- ökad vikt vid konjunkturyklerna och stabiliseringspolitiken vid överväganden och beslut samt
- stärkt koppling mellan ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser i sin motion Fi78 att kritiken mot regeringen måste bli mycket hård för oförmågan att ompröva politiken mot bakgrund av den höga arbetslösheten, det växande antalet långtidsarbetslösa, den långvariga stagnationen och de fundamentala obalanserna i ekonomin. Regeringens misslyckande beror på bristande insikt om arbetslöshetens orsaker. Propositionen saknar både strategi och konkreta åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten. För att regeringens i och för sig alltför begränsade mål skall nås – att halvera den öppna arbetslösheten fram till år 2000 – hänvisar den sig själv till statistiska manipulationer. De besparingar som måste göras skall ha en sådan inriktning att de bidrar till hela ekonomins liberalisering och syftar till att stärka incitamenten för arbete, sparande, investeringar och företagande.

Ökad tillväxt och lägre arbetslöshet kräver en expansion av den privata sektorn och då framför allt av små- och nyföretagande. Om den totala arbetslösheten på en miljon människor skall kunna halveras måste det tillkomma en halv miljon arbetstillfällen.

Arbetsmarknaden har hittills såväl i fråga om anställningsförhållanden som lönebildning varit en politisk angelägenhet. Den rigida arbetsmarknaden och brister i lönebildningen har drivit upp arbetslösheten och stängt människor såväl inne som ute. Avreglering av arbetsmarknaden är en av de viktigaste ekonomiska reformer som behöver genomföras, anser Moderaterna.

Regeringens ambition att halvera arbetslösheten bygger på en förhoppning om att den ekonomiska tillväxten skjuter fart. Det är enligt Moderaterna svårt att förstå hur detta skall gå till utan att angripa de strukturella problem som hämmar arbetsmarknadens funktion och därmed i sig begränsar både nya arbetstillfällen och tillväxt. Förutom att rätta till missförhållandena som medför en onödigt hög nivå på arbetskraftskostnaden måste man finna en arbetsrättslig lagstiftning som uppmuntrar till anställning, en arbetsmarknadspolitik som förmår matcha arbetskraften mot efterfrågan och en arbetslöshetsförsäkring som bidrar till att arbetslöshetsperioderna blir så korta som möjligt.

Moderaterna aviserar att partiet i samband med den kommande sysselsättningspropositionen kommer att redogöra för de förändringar som är påkallade inom arbetsmarknadspolitik. En betydande effektivisering kommer att föreslås tillsammans med en reformerad arbetslöshetsförsäkring. Ersättningen får inte vara så hög att det lönar sig bättre att leva på bidrag än att arbeta. Av det skälet avvisar Moderaterna förslaget att höja ersättningsnivån till 80 %.

Den nuvarande arbetsrätten är destruktiv, sägs det i motionen. Olika grupper ställs mot varandra, vilket accentueras när efterfrågan på arbetskraft sjunker. Reglerna leder dessutom till att det blir riskabelt att byta arbete, vilket leder till inlåsningseffekter och begränsar rörligheten på arbetsmarknaden. Enskildas möjligheter att utvecklas genom att byta arbetsmiljö blir mindre. De enskilda medarbetarnas inflytande begränsas ytterligare av svårigheten att sluta individuella avtal som ersättning för de kollektiva lösningarna. I detta finns en moralisk dimension, men det handlar också om att kunna skapa den formella relation som utgör förutsättning för tillkomsten av ett nytt arbetstillfälle. Så länge som lagstiftningen motverkar flexibilitet är det inte tillräckligt att förlita sig på avtalslösningar. En reformering av arbetsrätten bör ske i två steg. Den 1 januari 1997 bör en återgång ske till vad som gällde före regeringens återställarpaket. I ett andra steg bör en mer genomgripande avreglering av arbetsmarknaden komma till stånd. Dagens arbetsrättsliga lagstiftning bör ersättas av en enda lag som garanterar grundläggande villkor i arbetslivet så att avtalen kan göras mer individuella.

De uppenbara bristerna i lönebildningen upplevs som ett allvarligt hot mot Sveriges internationella konkurrenskraft, vilket kan försvåra arbetslöshetsbekämpningen. Regeringen bortser enligt Moderaterna från de problem som kan hänföras till den svenska lönestrukturen. Att avvisa varje tanke på mer varierad lönesättning förstärker problemen på arbetsmarknaden. Många arbetstillfällen kommer aldrig ut på marknaden eller förblir s.k. svartjobb. Den nödvändiga motivationen för högre utbildning uteblir och det blir risk för "brain drain", samtidigt som de enskildas drivkrafter till kompetensutveckling påverkas (yrk. 1, 12 och 13 delvis).

Folkpartiet liberalerna anser enligt sin motion Fi79 att den allt överskuggande uppgiften i svensk politik är att ge fler människor möjlighet till arbete. Med en femtedel av arbetskraften utan arbete finns risk för att landet blir kvar i svåra ekonomiska problem med ständiga nedskärningar i välfärden som följd. Arbetslösheten går att pressa ned med en samlad politik för till-

växt kombinerad med en offensiv arbetsmarknadspolitik som utgår från att arbetslösheten inte bara är konjunkturbetingad utan även har strukturella orsaker.

Enligt motionen ger regeringen en felaktig bild av propositionens innehåll. Målet är inte en halvering av arbetslösheten, utan bara av den öppna arbetslösheten. Regeringens huvudstrategi förefaller vara rent statistisk – människor skall föras bort från arbetskraften till olika utbildningsinsatser. Regeringen lyckas inte ens i detta. Den öppna arbetslösheten sjunker i basalternativet bara till drygt 5,7 % år 2000. Dessutom har prognoserna varit felaktiga och successivt reviderats upp.

Folkpartiets strategi för flera arbeten går framför allt ut på att ge förutsättningar för fler företag. Förutom kraftigt sänkta skatter krävs enligt partiet en förenklad arbetsrätt, försök att stimulera hushållstjänster som en ny arbetsmarknad, en ny process för lönebildning, en mer genomtänkt kompetenspolitik m.m. Regeringen har genom en rad beslut sedan tillträdet hösten 1994 i stället försämrat företagsklimatet.

Arbetsmarknaden förändras. Permanenta heltidsanställningar i ett och samma företag blir mindre vanliga. I stället utvecklas nya kontraktsformer, tidsbegränsade anställningar, uppdragstagande, underentreprenörskap, företagande, växling mellan dessa former etc. Arbetsmarknadens institutioner och regelsystem förändras däremot mycket långsamt och riskerar därmed att bli en bromskloss. Utvecklingen ställer krav på förändring av lagstiftningen. Partiet beklagar att den förra arbetsrättskommittén lades ner och kräver att en ny tillsätts. Ett minimikrav är att staten är neutral mellan fack och arbetsgivare vid utformningen av reglerna.

Även lönebildningen är ett problem. Kompensationstänkande har styrt löntagarnas organisationer. Maktfördelningen vid konflikter har minskat arbetsgivarnas motståndskraft. Folkpartiet understryker att det är parterna på arbetsmarknaden som har det yttersta ansvaret, men tillägger att det vore bra om kompetens och utbildning premierades och ungdomars inträde inte försvårades.

En allmän arbetslöshetsförsäkring finansierad med egenavgifter skulle ge individen ett verkligt val och öka motivationen att inte medverka till löneavtal som höjer arbetslösheten (yrk. 1 delvis).

Vänsterpartiet framhåller i sin motion Fi80 svårigheten att ta ställning till de preliminära förslag som redovisas i propositionen. Prognoserna om bl.a. arbetslösheten är överoptimistiska. Partiet avstår från att för egen del nu precisera budgetförslag för de kommande tre budgetåren utan avvaktar till den ordinarie budgetbehandlingen i höst. Flera av de förslag som aviseras av regeringen måste dock avvisas enligt *Vänsterpartiet*. Regeringens politik för att få ner arbetslösheten är helt otillräcklig, kampen mot arbetslösheten ges inte särskilt hög prioritet. Det går att förena låg arbetslöshet och låg inflation, anser *Vänsterpartiet*. ”Vi har råd att arbeta”.

Kampen mot arbetslöshet och för en ökad sysselsättning måste vara det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Det krävs en miljöomställning av produktion och konsumtion. En politik för förstärkt utvecklingskraft i näringslivet innefattar åtgärder för kompetenshöjning i arbetslivet och

ökade satsningar på utbildning liksom stöd till nyföretagande och mindre företag, såsom s.k. 6-timmarsprojekt och möjligheter till tjänstledighet med starta-eget-bidrag. En aktiv arbetsmarknadspolitik skall lägga tonvikten på stimulanser och stöd till de arbetssökande i stället för negativa åtgärder mot de arbetslösa. Det krävs en medveten strategi för en successivt kortare arbetsdag med inriktning mot sextimmarsdag.

Insatser för kvinnor som av strukturella skäl ställts utanför arbetsmarknaden måste få särskild uppmärksamhet, anser Vänsterpartiet. 35 000 arbeten inom kommunsektorn kommer att försvinna, vilket främst drabbar kvinnor. Även i den privata tjänstesektorn har sysselsättningen gått ned kraftigt. Genom att slå vakt om arbetena inom kommunsektorn och ge stimulanser till delar av den privata tjänstesektorn stärks kvinnornas möjligheter till arbete. Kvinnor skall också ges kunskaper som leder över till nya yrkesområden så att den könsuppdelade arbetsmarknaden kan brytas. Särskilda åtgärder krävs dessutom för att stimulera till eget företagande.

Kortsiktigt behövs enligt Vänsterpartiet något större insatser för arbetsmarknadspolitiska åtgärder: individuella handlingsplaner, förstärkt väglednings- och platsförmedling och insatser för kompetensutveckling. Partiet förordar ett obligatoriskt lagstadgat system för finansiering av utbildning i företagen.

Enligt Vänsterpartiet kan de senaste årens relativt höga löneavtal skapa problem med tanke på arbetslöshet och låg aktivitet i ekonomin. De kan försvåra en konjunkturrell återhämtning och de riskerar att slå över i inflation. Problemet beror dock inte bara på de fackliga organisationernas lönepolitik utan bl.a. på devalveringsvinsterna i exportindustrin. Regeringen måste skapa förutsättningar för en hållbar löneutveckling. Lönediskriminering och alltför stora löneskillnader skapar spänningar i förhandlingarna. Vänsterpartiet avvisar förändringar i arbetsrätten som ett sätt att motverka löneökningar.

I motionen presenteras ett sysselsättningspolitiskt program med satsningar på 20 miljarder kronor. Vissa av åtgärderna behövs enligt motionen redan till sommaren (yrk. 1 och 2 delvis).

Miljöpartiet de gröna kritiserar regeringsförslagen i motion Fi81. Det brister i regeringens beräkningar av bl.a. minskad arbetslöshet. Investeringarna i traditionell råvarubaserad exportindustri ger få nya arbeten. Möjligheten är påtaglig att tillväxten blir lägre och arbetslösheten betydligt högre än vad regeringen räknat med. I propositionen finns få konkreta förslag på hur arbetslösheten skall kunna halveras. Det uppställda målet blir dessutom ihåligt om det nås genom en ytterligare expansion av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Partiet föreslår en aktiv och offensiv politik för att öka sysselsättningen och investeringarna i miljöinriktade framtidsbranscher. Målet är att den öppna arbetslösheten skall vara lägre än 4 % senast år 2000. Vad som behövs är investeringar i tjänstesektorn, miljösektorn och informationssektorn. Personaleddragningarna inom kommuner och landsting bör begränsas – partiets förslag leder till att ca 20 000 fler arbeten kan bli kvar. Kvinnligt företagande liksom företagande bland invandrare skall på olika sätt stimuleras.

Diskrimineringen på arbetsmarknaden på grund av etnisk tillhörighet måste motarbetas.

Saneringen av statsfinanserna är nödvändig, men den bör ges en fördelningspolitiskt bättre utformning. Miljöpartiet förordar s.k. brutet tak bl.a. i arbetslöshetsförsäkringen, vilket håller uppe köpkraften hos låginkomsttagare och förhindrar ökade sociala klyftor (yrk. 1 och 34 delvis).

För att uppnå målet om en arbetslöshet som är lägre än 4 % år 2000 föreslår Miljöpartiet en sänkning av arbetstiden. Arbetsdelning genom kortare arbetstid förbättrar även människors livskvalitet. Det kan bidra till färre arbetsskador och förbättrad hälsa. Det långsiktiga målet är en förkortning till 30 timmar per vecka. Som ett första steg föreslås att normalarbetstiden sänks från 40 till 35 timmar per vecka från 1998. Den nuvarande dispositiviteten i lagstiftningen bör finnas kvar. Därigenom kan parterna på arbetsmarknaden avtala om avvikelser, särskilda villkor m.m. som underlättar ett flexibelt genomförande av reformen. Arbetstidsförkortningen bör enligt Miljöpartiet vara fullt genomförbar utan att den totala produktionen minskar. Uppskattningsvis 30 % av minskningen av arbetstiden kompenseras av en förbättrad produktivitet. Resten av arbetstidsbortfallet kompenseras av att arbetslösa och personer utanför arbetskraften kan få arbete. Frågan om eventuell lönekomensation bör avgöras i fackliga förhandlingar. Besparingarna uppgår enligt partiets beräkningar till ca 20 miljarder kronor till följd av minskade utgifter för stöd till arbetslösa. Då har även minskade intäkter till följd av skattebortfall beaktats. Nettobesparingarna bör användas till att sänka egenavgifterna med 3 till 4 %. Arbetstidsförkortningen bör genomföras i samspel mellan staten och parterna, där statens uppgift är att svara för ny lagstiftning, sänkta egenavgifter och nödvändig kompletterande utbildning av de arbetslösa. Löntagarorganisationerna svarar för att lönekraven begränsas och arbetsgivarna främst för att nyanställningar kommer till stånd. Miljöpartiet begär tillkännagivanden i enlighet med detta (yrk. 23–25).

Kristdemokraterna beskriver i motion Fi82 sina alternativ till propositionen. Huvuduppgifterna är dels att bedriva den ekonomiska saneringen så att inte de mest utsatta grupperna drabbas ytterligare, dels att skapa förutsättningar för nya och växande företag för att åstadkomma de nya arbetena. Det sistnämnda är enligt *Kristdemokraterna* den enskilt viktigaste fördelningspolitiska åtgärden. I motionen presenteras en satsning på tjänstesektorn i syfte att ge bättre förutsättningar för tjänster till de enskilda hushållen. Där föreslås också bättre villkor för företag och företagande, exempelvis genom en reformerad arbetsrätt. Den måste bättre svara mot dagens arbetsmarknad och unga människors syn på arbete och flexibilitet. Ökade krav på flexibilitet ställer också krav på fortlöpande kompetensutveckling.

Propositionen kritiseras för att den, liksom tidigare förslag från s-regeringen, helt inriktas på budgetsanering och saknar tillväxtfrämjande åtgärder. Nyttänkande i fråga om tillväxtfrämjande frågor har lagts i utredningar och kommissioner. Propositionen vittnar enligt *Kristdemokraterna* om en allvarlig brist på förståelse för företagandets villkor. Förhoppningarna om en nödvändig modernisering av arbetsrätten har kommit på skam. En ändamålsenlig uppgörelse inom arbetsrättskommissionen verkar trolig endast om

regeringen sätter arbetstagarparterna under hårt tryck. Regeringens tilltro till traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärder är fortsatt överdriven. Effekterna av regeringspolitiken kommer främst att uppstå i statistiken över öppet arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Kristdemokraterna ifrågasätter också regeringens förmåga att få ordning på lönebildningen, som anges vara ett av svensk ekonomis mest grundläggande problem.

Arbetsmarknadspolitiken måste reformeras, anser Kristdemokraterna. Den skall vara subsidiär på så sätt att samhällets insatser skall vara stödjande när så krävs, utan att skada ordinarie arbetsmarknad. Arbetsmarknadspolitikens uppgift är att dels fungera som ett försäkringssystem för den som blir arbetslös vid konjunktursvängningar, dels underlätta omställning från krympande till växande sektorer. Arbetslinjen skall eftersträvas, meningsfull sysselsättning och utbildning skall erbjudas framför kontantstöd. Arbetsmarknadspolitiken och den ekonomiska politiken måste harmoniseras med regionalpolitiken. I motionen hänvisas till förslag på området som partiet lagt fram under det senaste året: uppdelning av Arbetsmarknadsverket regionvis, styrning av arbetsmarknadsutbildningen mot det reguljära utbildningsväsendet, praktik/lärlingssystem för ungdomar, praktisksystem för invandrare, bibehållna lönebidragsnivåer för handikappade hos ideella föreningar, samordnad rehabilitering, sabbatsår, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring m.m. I motionen riktas även kritik mot den försöksverksamhet med ökad lokal samverkan mot arbetslöshet som riksdagen nyligen beslutade om. Verksamheten är i flera avseenden alltför begränsad (yrk. 1 delvis).

Utskottets bedömning

Aktuellt arbetsmarknadsläge

AMS månadsstatistik för april visar följande.

Arbetsmarknadsläget försämras. Arbetslösheten steg under april månad till 312 000 personer. Detta motsvarar 7,4 % av arbetskraften. Det är en ökning med 4 000 personer sedan mars månad. Antalet personer som deltog i arbetsmarknadspolitiska åtgärder uppgick till 231 000 personer, motsvarande 5,5 % av arbetskraften. Detta innebär att den totala arbetslösheten uppgick till 12,9 %, vilket är en ökning med 0,2 % sedan mars.

Arbetslösheten bland kvinnor ökar. Antalet arbetslösa kvinnor uppgick i april till 140 000, vilket är 5 000 fler än i mars. Männens arbetslöshet minskar däremot och uppgick till 172 000 i april. Jämfört med för ett år sedan är det 13 000 färre.

Varslen ökar. Under april varslades drygt 4 500 personer. Under årets första månader har totalt 20 000 personer varslats. Motsvarande antal under samma period förra året var drygt 11 000. Industrisektorn står för över hälften av varslen.

Färre lediga platser anmäldes till arbetsförmedlingen under april – 5 000 mindre än för ett år sedan. Efterfrågan på arbetskraft, framför allt inom industrin, fortsatte att minska. Under april anmäldes 3 300 nya platser inom industrin, vilket är en minskning med 2 400 jämfört med förra året. Även anmälda ferieplatser minskar.

Arbetslösheten bland ungdomar är lägre än för ett år sedan. Det beror främst på att fler ungdomar studerar inom det reguljära utbildningssystemet. Under april ökade antalet arbetslösa ungdomar med 5 000 till 61 000.

Antalet långtidsarbetslösa ligger på en oförändrad nivå jämfört med mars. Ungdomar betraktas som långtidsarbetslösa efter fyra månaders oavbruten arbetslöshet. För övriga gäller sex månader. Totalt var 83 000 personer långtidsarbetslösa i april, vilket är en minskning med 10 000 under det senaste året. Bland ungdomar i åldern 18 till 19 år har långtidsarbetslösheten fortsatt att minska från 1 500 för ett år sedan till 550 personer i april.

Den allmänna inriktningen av politiken

Läget på arbetsmarknaden inger stor oro. Det är inte bara så att de gångna årens högkonjunktur minskat arbetslösheten endast marginellt. Konjunkturer vänder nu och arbetslösheten börjar öka. En kraftig ökning sker av antalet varsel. Det är fråga om nästan en fördubbling under de första fyra månaderna jämfört med motsvarande tid förra året.

Såväl basalternativet som tillväxtalternativet bygger på antaganden om en successiv minskning av den öppna arbetslösheten från det läge som rådde kring årsskiftet 1993/94. I basalternativet beräknas den öppna arbetslösheten under innevarande år minska till 7,2 % för att därefter successivt gå ned till strax under 6 % år 2000. Tillväxtalternativet utgår från att den öppna arbetslösheten redan nästa år skall ha sjunkit till 6,1 % och därefter årligen minska med 0,8, 0,7 resp. 0,6 procentenheter. I vart fall basalternativet bygger dessutom på att även andelen arbetslösa i arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall minska.

Regeringens politik inriktas på att förverkliga tillväxtalternativet, dvs. att den öppna arbetslösheten skall halveras fram till år 2000. Utskottet anser att detta är en riktig politik. Som sägs i propositionen är det ett ambitiöst men inte omöjligt mål. För utskottet är det dock helt tydligt att för att detta mål skall kunna nås måste styrkefaktorerna i den svenska ekonomin tas till vara. Liksom regeringen anser utskottet att en riskfaktor är en alltför snabb takt i löneökningarna i förhållande till omvärlden.

Såvitt avser frågor med anknytning till arbetsmarknadsutskottets beredningsområde riktar propositionen framför allt in sig på satsningen på utbildning, en fortsatt förnyelse av sysselsättningspolitiken och en aktiv arbetsmarknadspolitik, arbetsrätten, lönebildningen och den regionala utvecklingen.

Samtliga oppositionspartier som väckt motioner med anledning av propositionen delar regeringens uppfattning att arbetslösheten måste pressas ned. Samtidigt är alla partierna kritiska mot propositionen för dess avsaknad av konkreta förslag. I motionernas egna förslag till hur sysselsättningen skall kunna öka skiljer det sig dock i stora delar.

Arbetsmarknadsutskottet vill för sin del anföra följande. Sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken har blivit en alltmer integrerande del av den ekonomiska politiken. Att pressa ner arbetslösheten och öka sysselsättningen är av helt avgörande betydelse för den svenska ekonomin. Försämringen av arbetsmarknadsläget gör det allt tydligare att insatser på det sysselsättnings-

politiska och arbetsmarknadspolitiska området inte kan isoleras från övriga politikområden. Näringspolitiken, utbildningspolitiken, miljöpolitiken, regionalpolitiken, jämställdhetspolitiken med flera politikområden måste samverka för att man skall kunna nå målet att minska arbetslösheten och gå in i det nya århundradet med en välutbildad arbetskraft i ett stabilt, välutvecklat och miljövänligt näringsliv där utvecklingskraften i hela landet kan tas till vara. Utskottet vill upprepa vad som sagts många gånger tidigare: En aldrig så effektiv arbetsmarknadspolitik kan inte i sig skapa arbete och tillväxt. Liksom regeringen anser utskottet att förutsättningarna för kampen mot arbetslösheten är en god samhällsekonomisk grund, en förbättrad och utbyggd utbildning och goda förutsättningar för företagen. Allra viktigast är kanske att det finns en bred uppslutning kring målet, från de enskilda människorna, från företagen och från organisationerna.

Vårpropositionen har lagts fram i ett läge då ett omfattande beredningsarbete pågår i regeringskansliet på det arbetsmarknadspolitiska området. Till grund för detta arbete ligger bl.a. den arbetsmarknadspolitiska kommitténs betänkande Aktiv arbetsmarknadspolitik (SOU 1996:34) som lades fram för drygt en månad sedan. Utredningen hade ett mycket brett uppdrag att se över arbetsmarknadspolitikens roll, omfattning, inriktning och avgränsning. I vårpropositionen aviserar regeringen en sysselsättningsproposition om en fortsatt förnyelse av sysselsättningspolitiken. Kampen mot långtidsarbetslösheten kommer att ha fortsatt hög prioritet.

Med hänvisning till detta anser utskottet att det saknas anledning för riksdagen att göra några uttalanden om den närmare inriktningen av den framtida politiken på området och därmed föregripa de ställningstaganden som den kommande sysselsättningspropositionen kommer att innehålla.

I det följande går arbetsmarknadsutskottet in på några av de särskilda frågor som tas upp i propositionen resp. motionerna.

Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen

Den *aktiva arbetsmarknadspolitiken* skall stödja människor i svåra omställningsperioder och underlätta strukturomvandlingen. Politiken skall inriktas på att individen kan återgå till den reguljära arbetsmarknaden. Förra våren fattade riksdagen beslut om en effektivare arbetsmarknadspolitik. Syftet var att stärka arbetslinjen och öka flexibiliteten på arbetsmarknaden. Ett fortsatt förnyelsearbete pågår. Riksdagen har helt nyligen fattat beslut om lokal samverkan mot arbetslösheten (1995/96:AU13, rskr. 223). Ett antal kommuner skall medverka i en försöksverksamhet som syftar till en ännu starkare lokal förankring av arbetsmarknadspolitiken för att öka träffsäkerheten och kvaliteten i åtgärderna. Som sägs i propositionen måste arbetsmarknadspolitiken effektiviseras ytterligare. I denna fråga har utskottet inte någon annan uppfattning än som kommit till uttryck i flera av partimotionerna. Som redan tidigare nämnts har regeringen meddelat sin avsikt att lägga fram en sysselsättningspolitisk proposition. Enligt utskottets mening bör man inte föregripa de förslag som är att vänta genom uttalanden om inriktningen av den framtida politiken på området.

Utskottet instämmer med regeringen i att den aktiva arbetsmarknadspolitiken inte får nedgraderas till att enbart vara en väg till en ytterligare ersättningsperiod i *arbetslöshetsförsäkringen*. I propositionen beskrivs det ömsesidiga åtagandet mellan den enskilde och samhället. Den som aktivt söker arbete och tar alla möjligheter att stärka sina utsikter får stöd av samhället. Rätten till arbetslöshetsersättning är förenad med bestämda skyldigheter.

Försäkringens utformning och ersättningsnivån tas upp i alla partimotionerna. Moderaterna betonar att det behövs incitament till arbete. Därför bör ersättningen inte höjas till 80 %. Folkpartiet och Kristdemokraterna förordar en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring med en ersättningsnivå på 80 %. Vänsterpartiet anser att regeringens politik borde inriktas på stimulanser i stället för negativa åtgärder mot de arbetslösa. Miljöpartiet har synpunkter på ersättningsnivån. Ett system med s.k. brutet tak bör införas i arbetslöshetsförsäkringen liksom i de övriga socialförsäkringarna.

Utskottet vill redovisa följande.

ARBOM, dvs. den särskilda utredaren med uppdrag att lämna förslag till hur en ny arbetslöshetsförsäkring skall utformas (dir. 1995:92), har nyligen lagt fram delbetänkandet (SOU 1996:51) Grundläggande drag i en ny arbetslöshetsförsäkring – alternativ och förslag. Syftet med delbetänkandet är att redovisa idémässiga förslag till en ny arbetslöshetsförsäkring. En ny grundstruktur för en allmän och sammanhållen försäkring presenteras. Försäkringen skall ge inkomsttrygghet men också ställa höga krav på de arbetslösa att snabbt finna ett nytt arbete – en omställningsförsäkring. Utredaren tänker sig en försäkring som består av två delar, en obligatorisk del med ett fast grundbelopp lika för alla förvärvsarbetande som uppfyller ett bestämt arbetsvillkor, och en frivillig kompletterande inkomstbortfallsförsäkring. Utredaren diskuterar också frågor om ersättningstidens längd och ersättningsnivåerna. Om en borte gräns införs bör den inträda efter tre till fyra års ersättningstid. En slutrapport skall enligt direktiven lämnas senast den 30 september i år.

Även den arbetsmarknadspolitiska kommittén behandlade frågan om arbetslöshetsförsäkringens roll. Kommittén ansåg i sitt betänkande (SOU 1996:34) att karaktären av omställningsförsäkring borde betonas ytterligare och att det borde finnas en s.k. borte parentes.

Arbetsmarknadsutskottet behandlade för mindre än en månad sedan vissa frågor om arbetslöshetsförsäkringen i betänkandet 1995/96:AU11. Utskottet konstaterade då att hela frågan om den framtida arbetslöshetsförsäkringens inriktning och huvuddrag är under beredning och att förslag från regeringen kan väntas.

Utskottet kan nu konstatera att regeringen i vårpropositionen meddelar att den avser att återkomma i sysselsättningspropositionen med förslag om en s.k. borte parentes i arbetslöshetsförsäkringen. Detta förslag bör avvaktas enligt utskottet. Även i övrigt bör pågående utrednings- och beredningsarbete fullföljas innan riksdagen binder sig för hur försäkringen bör utformas och vilket samband den skall ha med de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det finns alltså inte något skäl för riksdagen att nu ta ställning till synpunkter och förslag som förts fram i partimotionerna på detta område.

Regeringen pekar som nämnts ut lönebildningen som en av riskfaktorerna i framtidsscenariot. Lönebildningen måste förbättras om arbetslösheten skall kunna pressas tillbaka och kostnadsutvecklingen hållas på god europeisk nivå.

Även flera av oppositionspartierna framhåller betydelsen av en väl fungerande lönebildning och pekar på olika brister. Moderaterna anser att regeringen bortser från de problem som kan hänföras till att den svenska lönestrukturen har en alltför liten lönevariation. Folkpartiet ser problem i konfliktreglerna och i det kompensationsstänkande som de menar har styrt löntagarorganisationerna. Även Vänsterpartiet bedömer att de senaste årens löneavtal kan skapa problem men betonar att det inte bara beror på löntagarorganisationerna. Kristdemokraterna ser lönebildningen som ett av de mest grundläggande problemen i svensk ekonomi. Partiet uttalar misstro mot regeringens förmåga att hantera problemet.

Utskottet delar uppfattningen att lönebildningen måste förbättras. Ansvaret för en fungerande lönebildning vilar på arbetsmarknadens parter. Som sägs i propositionen måste de vilja och kunna ta ansvar för löneutvecklingen. Arbetsmarknadsutskottet ser därför med tillfredsställelse på att regeringen inbjudit parterna till den 28 maj för överläggningar om lönebildningsfrågorna. I inbjudan hänvisas till det nya kontrakt för samverkan som regeringen vill etablera.

Utskottet vill i sammanhanget avvisa den av Moderaterna framförda tanken att en ökad lönespridning mera generellt skulle vara ett sätt att komma till rätta med problemen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten måste enligt utskottet bekämpas utan att det skapas ökade löneklyftor och social otrygghet.

Arbetsrätten

Arbetsrätten står nu i fokus för det politiska intresset. Arbetsrättskommissionens ordförande Tony Hagström har i dagarna – efter en förlängning av uppdraget från den 1 mars – meddelat att kommissionen avslutat sitt arbete utan att parternas representanter kunnat enas.

Arbetsrättskommissionen tillsattes kort efter det att den nyttillträdde socialdemokratiska regeringen hade återställt de förändringar av arbetsrätten som fyrrpartiregeringen genomfört. Utgångspunkten för kommissionen var att den skulle finna lösningar på de problem som arbetsmarknadens parter anser finns på arbetsrättens område. Syftet var att kommissionen under medverkan av arbetsmarknadens parter skulle finna former för hur parterna själva i så stor utsträckning som möjligt genom kollektivavtal skulle kunna utforma de arbetsrättsliga reglerna så, att de fungerar väl i praktiken och blir så enkla och effektiva som möjligt. Målet skulle vara en långsiktig och stabil arbetsrätt som främjar flexibilitet och produktivtetsutveckling. Arbetsrätten skulle tillgodose de anställdas behov av utveckling, inflytande, frihet och trygghet, och den skulle främja jämställdheten mellan könen och invandranas villkor på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsutskottet har tidigare i samband med behandlingen av förslag på arbetsrättens område uttalat att det ligger ett stort värde i att problemlösningar bygger på en gemensam syn och tillkommer i samförståndsanda. Därmed ökar också förutsättningarna för beständighet och fasta spelregler.

Det är med mycket stort beklagande som utskottet nu kan konstatera att förhoppningarna om regler som tillkommit i samförstånd mellan parterna inte verkar kunna infrias.

Det nuvarande arbetsrättsliga regelverket går i de väsentligaste delarna tillbaka till 1970-talet. Då rådde helt andra förhållanden på arbetsmarknaden och i arbetslivet. Liksom regeringen anser utskottet att arbetsrätten behöver förändras för att bättre svara mot dagens arbetsliv. Om regeringen inte lyckas med att förmå parterna att trots vad som förevarit förena sig om vilka förändringar som bör genomföras synes endast lagstiftning återstå. Utskottet avvaktar regeringens besked i frågan.

Utan att mera i detalj ta ställning till vilka förändringar som kan vara påkallade vill utskottet ändå liksom tidigare ta avstånd från Moderaternas förslag om genomgripande förändringar av arbetsrätten, däribland att generella avsteg från lagreglerna skulle kunna göras i de individuella anställningsavtalen.

Sammanfattningsvis innebär det som sagts ovan om den allmänna inriktningen av politiken, arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen, lönebildningen och arbetsrätten att motionerna Fi78 yrkandena 1, 12 och 13, Fi79 yrkande 1, Fi80 yrkandena 1 och 2, Fi81 yrkandena 1, 23 och 34 samt Fi82 yrkande 1, samtliga i motsvarande delar, bör avstyrkas av finansutskottet.

Arbetstider m.m.

Som nämnts efterlyser Vänsterpartiet en strategi för successivt kortare arbetstid med inriktning mot sextimmarsdag (Fi80 yrkande 1 delvis).

Miljöpartiet anser att en successivt förkortad arbetstid ned till 30 timmar kan leda till en arbetslöshet som är lägre än 4 % år 2000. I motionen ges en beskrivning av hur arbetstidsförkortningen skall åstadkommas genom dispositiv lagstiftning (Fi81 yrkandena 23–25).

Arbetsmarknadsutskottet tog nyligen ställning till olika motionsförslag om arbetstidsförkortning i betänkandet 1995/96:AU9. Utskottet hänvisade till den sittande arbetstidskommittén som bl.a. har i uppdrag att analysera konsekvenserna av alternativa arbetstidsförkortningar (dir. 1995:6). Kommittén borde enligt utskottet få granska frågan helt förutsättningslöst.

Arbetsmarknadsutskottet, som konstaterar att utredningen skall lämna slutförslag i höst står fast vid detta, och anser därför att de nu berörda motionsyrkandena bör avstyrkas, i förekommande fall i motsvarande delar.

Budgetpolitiken – utgiftstak för den offentliga sektorn

Prognos för innevarande budgetår

Inom Arbetsmarknadsdepartementets område beräknas utgifter för arbetslöshetsförsäkringen överskrida budgeten med ca 11 miljarder kronor, bl.a. på grund av högre arbetslöshet än beräknat. Överskridandet föreslås bli delvis finansierat inom Arbetsmarknadsdepartementets område. De totala utgifterna för budgetåret 1995/96 ligger dock i stort sett på budgeterad nivå. Orsaken till detta är att överskridandena balanseras av lägre utgifter för räntor på statsskulden. Regeringen betraktar generellt sett inte detta som en finansiering.

Finansiering av föreslagna reformer

De reformer som föreslås är fullt finansierade. Det gäller bl.a. den omfattande utbildningssatsningen som beräknas höja utgiftsnivån med 10 miljarder kronor när den är fullt genomförd 1999. Reformen finansieras förutom med bl.a. höjning av energiskatter genom regeländringar inom arbetsmarknadspolitiken.

Treårigt utgiftstak

För att förbättra de offentliga finanserna och skärpa kontrollen av statsbudgeten har regeringen initierat ett antal institutionella förändringar. Den mest genomgripande är att det införs ett tak för de statliga utgifterna. Utgiftstaket premierar långsiktighet och politisk styrning. Det skapar bättre förutsättningar för att politiska prioriteringar skall styra utvecklingen inom olika områden.

Utgiftstaket beslutas för hela den statliga sektorn exkl. statsskuldräntor men inkl. socialförsäkringssystemet utanför statsbudgeten.

Utgiftstaket är treårigt och nominellt. I propositionen föreslås således utgiftstak för 1997, 1998 och 1999. Besluten rullas sedan årligen. Taket sätts i resp. års prinsnivå, detta för att underlätta uppföljning och jämförelser med utfallet. Den nominella principen innebär att det inte ges utrymme för att låta oväntad inflation öka utgifterna. Beräkningarna bygger på en mängd antaganden om den ekonomiska utvecklingen: tillväxt, arbetslöshet, inflation m.m. Om antagandena inte infrias kommer detta så långt som möjligt att hanteras inom ramen för den flexibilitet som systemet medger. Utgiftstaket utgör en övre gräns. Utgifterna får således inte överstiga taket. Om utgifterna skulle bli lägre än beräknat skall utrymmet – i enlighet med konvergensprogrammet – användas för att minska skuldbördan.

Statsbudgetens utgifter är indelade i 27 utgiftsområden. Ett av dem, statskuldräntor, ingår inte i utgiftstaket.

De offentliga utgifterna beräknas till 1 042 miljarder kronor under år 1997, 1 051 miljarder kronor under år 1998 och 1 077 miljarder kronor under 1999.

Taket för de statliga utgifterna fastställs till 723 miljarder kronor år 1997, 720 miljarder kronor år 1998 och 734 miljarder kronor år 1999.

En viss marginal finns i utgiftstaket. Avsikten med denna är inte att skapa utrymme för ofinansierade utgiftsökningar. För 1997 har den beräknats till 15 miljarder kronor.

Arbetsmarknadsutskottets utgiftsområden

De tre utgiftsområden (UO) som ligger under arbetsmarknadsutskottets beredningsområde är

- UO13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet
- UO14 Arbetsmarknad och arbetsliv
- UO19 Regional utjämning och utveckling

Bland de *allmänekonomiska förutsättningarna* för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken ingår att den totala arbetslösheten sjunker från drygt 12 % 1995 till knappt 10 % 1999.

I de *politiska prioriteringarna* ingår förutom den förutnämnda utbildnings-satsningen att höja ersättningsnivån i bl.a. arbetslöshetsförsäkringen från 75 % till 80 % fr.o.m. den 1 januari 1998.

En annan prioritering är kontrollfunktionen i staten. Särskilt intresse bör enligt propositionen fokuseras bl.a. på Arbetsmarknadsverket, som administrerar mycket stora transfereringar. En total ram för förstärkning av kontrollfunktionen i staten föreslås med 100, 120 och 125 miljoner kronor för resp. budgetår.

Finansieringen av utbildningssatsningen sker som nämnts bl.a. genom regeländringar inom arbetsmarknadspolitiken. Inom Arbetsmarknadsdepartementets område finansieras utbildningssatsningarna och de höjda ersättningsnivåerna inom arbetslöshetsförsäkringen dels genom förändringar inom försäkringen, dels genom effektivisering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. De totala besparingarna i detta syfte redovisas nedan. Förstärkningen av kontrollfunktionen finansieras från flera departements verksamhetsområden.

Regeringen föreslår därutöver *ytterligare budgetförstärkningar*. För de områden som berör arbetsmarknadsutskottet uppgår besparingarna enligt preliminära beräkningar till

- på området ekonomisk trygghet vid arbetslöshet 700 miljoner kronor under 1997,
- på området arbetsmarknad och arbetsliv till 100, 130 resp. 130 miljoner kronor för resp. budgetår 1997–1999, och
- på området regional utjämning och utveckling till 100 miljoner kronor för resp. budgetår 1997–1999.

Allmänna synpunkter

Moderata samlingspartiet förordar i motion Fi78 ett i förhållande till regeringens förslag 53,4, 68,7 resp. 93,4 miljarder kronor lägre utgiftstak för de tre budgetåren (yrk. 4).

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Fi79 ett utgiftstak som är 20,0, 25,7 resp. 30,2 miljarder kronor lägre än regeringens förslag (yrk. 3).

Vänsterpartiet avvisar i motion Fi80 förslagen till utgiftstak som man anser förhindrar en sysselsättningsbefrämjande ekonomisk politik. Samtidigt betonas att partiet alltså anser att en fortsatt budgetsanering är nödvändig. De av regeringen föreslagna ytterligare budgetförstärkningarna kan dock inte godtas (yrk. 4 och 5 delvis).

Miljöpartiet beräknar i sin motion Fi81 ett utgiftstak för staten som är 0,8 miljard högre 1997, 6,5 miljarder kronor lägre 1998 och 23,2 miljarder kronor lägre år 1999. Sänkningen av utgiftstaket beror främst på minskad arbetslöshet och därmed minskade kostnader för a-kassa och arbetsmarknadspolitik (yrk. 3).

Kristdemokraternas förslag enligt motion Fi82 innebär utgifter som det första budgetåret blir 1,1 miljard kronor högre men därefter 1,4 resp. 3,0 miljarder kronor lägre (yrk. 6).

Uppställt i tabell ser förslagen till utgiftstak i propositionen och motionerna ut på följande sätt (miljarder kronor).

År	Prop.	(m)	(fp)	(v) ¹	(mp)	(kds)
1996 ²	703,9	–	–	–	–	–
1997	722,6	–53,4	–20,0	–	+ 0,8	+1,1
1998	719,8	–68,7	–25,7	–	– 6,5	–1,4
1999	734,4	–93,4	–30,2	–	–23,3	–3,0

¹ Vänsterpartiet avvisar förslag till utgiftstak men beräknar att partiets samlade förslag ligger 16 miljarder över regeringens nivå.

² Siffran för 1996 är schablonmässigt beräknad på 1995/96 års statsbudget.

Utskottets bedömning**Några allmänna synpunkter och iakttagelser**

Ett av utgiftsområdena inom arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, UO13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet, är starkt konjunkturberoende. Redan några tiondels procentenheters felbedömning av nivån på arbetslösheten kan kraftigt öka kostnaderna på området. Utskottet vill erinra om att regeringen för innevarande budgetår beräknar att utgifterna för arbetslöshetsförsäkringen kommer att överskrida budgeten med hela 11 miljarder kronor.

Osäkerheten i budgeten framför allt vad gäller variabler som inflation, räntenivå och arbetslöshet har som nämnts gjort det nödvändigt med en budgeteringsmarginal för att minska risken för revidering av utgiftsbeslut. I propositionen föreslås en budgeteringsmarginal för budgetåret 1997 på 15 miljarder.

Det sagda understryker enligt utskottets mening vikten av att de utgiftsområden som är på detta sätt konjunkturberoende bygger på så säkra och realistiska prognoser som möjligt. Regeringens beräkning av utgiftsområde 13 för de nästkommande tre åren synes utgå från antaganden om en successivt minskad arbetslöshet. Samtidigt finns det för närvarande tecken som i stället tyder på en ökning av arbetslösheten, åtminstone under den närmaste tiden. Utskottet vill framhålla att det kan vara både praktiskt och politiskt svårt att under löpande budgetår ändra i regelsystemen och på det sättet förhindra budgetöverskridanden.

Utskottet kan konstatera att det inte är helt lätt att på ett rättvisande sätt jämföra regeringens förslag med oppositionens såvitt avser effekterna på statens budget som helhet. I oppositionspartiernas förslag redovisas även inkomstförstärkningar. På arbetsmarknadsutskottets områden beräknar framför allt Moderaterna större besparingar på utgiftssidan, medan nettoförstärkningen på budgeten synes bli mindre än enligt Folkpartiets förslag. Förklaringen ligger framför allt i att Moderaterna förordar kraftigare skattesänkningar. Även Miljöpartiet räknar med mycket kraftiga besparingar, främst till följd av förslaget om arbetstidsförkortning och effekterna av en sådan. Kristdemokraterna räknar med relativt stora utgiftsminskningar på utgiftsområde 14 i förhållande till propositionens beräkningar, medan avvikelserna när det gäller utgiftstaket är betydligt mindre. Att Kristdemokraterna ligger närmast regeringen i fråga om utgiftstaket betyder inte att också de enskilda delarna på utgiftssidan är likartade. På 18 av de 26 utgiftsområden som ingår i utgiftstaket har partiet beräkningar som mer eller mindre kraftigt avviker från propositionen.

Arbetsmarknadsutskottet vill också peka på de svårigheter som förelegat att jämföra innevarande års schablonmässiga beräkning av utgifterna på resp. utgiftsområde med de beräknade ramarna för de kommande budgetåren. Som exempel kan nämnas utgiftsområde 13. I förstora kan det synas som om kostnaderna för arbetslöshetsersättningarna skulle minska kraftigt till nästa år. Enligt vad som inhämtats från regeringskansliet under hand är en stor del av förklaringen inte faktiska besparingar på utgiftsområdet utan att ränteskulden på det ackumulerade underskottet i arbetsmarknadsfonden förts över till ett annat utgiftsområde. På utgiftsområde 14 är det i stället den kraftiga utgiftsökningen från 1996 till 1997 som är iögonfallande. Här skall enligt underhandsuppgift ökningen främst bero på att man övergått till bruttoredo-visning av statliga tjänstepensioner. På utgiftsområde 19 är det också den kraftiga utgiftsökningen mellan 1996 och 1997 som väcker frågor. Enligt vad som inhämtats från regeringskansliet beror utgiftsökningen på ökade utbetalningar enligt EU:s strukturfondsprogram. Här kompenseras utgiftsökningen alltså delvis av ett återflöde från EU. – Arbetsmarknadsutskottet skulle ha värdesatt en redovisning av detta slag i propositionen.

Utskottet konstaterar slutligen att Folkpartiet liberalerna i sin motion inte hänfört sig till de enskilda utgiftsområdena i sina beräkningar om avvikelser vilket något försvårar möjligheterna att göra jämförelser. Vänsterpartiet avvisar som nämnts förslaget till utgiftstak, eftersom man anser att det hindrar en sysselsättningsbefrämjande ekonomisk politik. Allmänt anser partiet

Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar bidrag till arbetslöshetsförsäkringen, kostnader för kontant arbetsmarknadsstöd samt bidrag till lönegarantiersättning.

Folkpartiet hänför sig inte till de enskilda utgiftsområdena men förordar avvikelser på vissa angivna områden.

I propositionen påpekas att utgiftsområdet är starkt konjunkturberoende, framför allt vad gäller arbetslöshetens omfattning, men även av antalet företagskonkurser. Utgifterna påverkas också av regelverkets utformning, bl.a. möjligheterna att kvalificera sig till arbetslöshetsersättning, ersättningsperiodernas längd och nivåer. Av de totala utgifterna på området under 1996, drygt 48 miljarder kronor, beräknas ca 31 miljarder kronor för arbetslöshetsförsäkringen.

Under senare år har mycket omfattande förändringar beslutats inom området. Möjligheterna att kvalificera sig har skärpts. I princip skall reguljärt arbete ha utförts. Krav ställs på flera arbetade dagar under fler månader för kvalificering, och möjligheterna att uppbära ersättning vid sidan av deltidarbete har skärpts. Ersättningsnivån har sänkts från 80 till 75 %, och grundbeloppet i det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) har sänkts till 230 kr. Antalet avstängningsdagar vid självförvällad arbetslöshet har ökat liksom fränkännandetiden vid fusk. Sammantaget innebär förändringarna att utgifterna varaktigt minskas med knappt 7 miljarder kronor årligen fr.o.m. 1998.

Vid beräkningen av den ekonomiska ramen har regeringen utgått från att ytterligare besparingar görs inom utgiftsområdet. Detta motiveras i viss mån av statsfinansiella skäl, men framför allt syftar de till att finansiera utbildningssatsningarna och det förut berörda förslaget om höjd ersättningsnivå tillbaka till 80 % den 1 januari 1998. Satsningarna finansieras som nämnts delvis genom regelförändringar inom försäkringen. Regeringen avser att i den kommande sysselsättningspolitiska propositionen precisera inriktningen och utformningen av dessa besparingsåtgärder.

De sammanlagda bruttobesparingarna inom utgiftsområdet beräknas till 5,5, 6,0 och 6,5 miljarder kronor för resp. utgiftsår 1997–1999.

I propositionen erinrar regeringen om vad som sades i tillväxtpropositionen i höstas om en bortre parentes i arbetslöshetsersättningen. Individen skall kunna få ersättning endast under en begränsad tidsperiod. Ökade krav kommer att ställas på effektiva insatser i syfte att förhindra att personer utförsäkras.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att verksamheten kan genomföras inom den beräknade ramen för utgiftsområdet.

Moderata samlingspartiet avvisar i sin motion Fi78, som framgått tidigare, förslaget om en höjning av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen till 80 %. Partiet åberopar förutom statsfinansiella skäl att en sådan höjning motverkar en förbättrad struktur inom försäkringssystemet. Det är olyckligt att regeringen i stället för att utforma försäkringen på ett sätt som stimulerar sökbeteendet väljer att gå i motsatt riktning. En bortre parentes i försäkringen kan öka incitamenten att minska arbetslöshetsperiodernas längd och är därför mer välkommet, sägs det i motionen (yrk. 5 delvis).

Folkpartiet liberalerna hänför sig som nämnts inte till de enskilda utgiftsområdena. I fråga om arbetslöshetsförsäkringen föreslås besparingar med resp. 0,5, 1,0 och 1,7 miljarder kronor för de tre budgetåren. Besparingen bör enligt motionen ske i enlighet med det s.k. mellanalternativet i det nyligen presenterade förslaget från ARBOM (SOU 1995:51) (Fi79 yrk. 4 delvis).

Vänsterpartiet erinrar i sin motion Fi80 om att en serie försämringar genomförts inom arbetslöshetsförsäkringen mot partiets vilja. De arbetslösa, och inte minst de deltidsarbetslösa kvinnorna, har drabbats. Vänsterpartiet avvisar de förslag som regeringen aviserat om att införa en s.k. bortre parentes och att inte längre låta ersättningen räknas upp med löneökningar. Försämringar av detta slag liksom högre kvalifikationskrav leder till strukturella förändringar av hela arbetsmarknaden. De hotar att skapa ytterligare segregation och vidgade klassklyftor, och de försvagar löntagarnas och de fackliga organisationernas ställning. Sådana förändringar är inte heller någon effektiv metod att bekämpa arbetslösheten. De tidigare reglerna för ersättning till deltidsarbetslösa bör återinföras. – Försäkringen är en del av en effektiv arbetsmarknadspolitik och utgör redan en omställningsförsäkring. Med en bred satsning på vuxenutbildning minskar belastningen på systemet. – Vänsterpartiet riktar kritik mot att regeringen återigen avser att genomföra regel förändringar innan sittande utredning lagt fram slutliga förslag. – Slutligen framför Vänsterpartiet att systemet med ramanslag inte kan tillämpas på akassan eftersom det innebär ett utgiftstak. Om regeringen misslyckas med arbetslöshetsbekämpningen blir det de arbetslösa som får bära följderna av den misslyckade politiken (yrk. 6 delvis).

Miljöpartiet beräknar i motion Fi81 minskade utgifter på området till följd av arbetstidsförkortning, sänkt skatt på arbete, satsningar på s.k. gröna jobb och bättre villkor för små och medelstora företag. Partiets förslag om "brutet tak" i arbetslöshetsförsäkringen leder under 1997 till högre kostnader än med försäkringens nuvarande utformning. Några besparingar beräknas för närvarande inte heller för år 1998 eller 1999 innan regeringen lämnat förslag om hur den avser att finansiera höjningen av ersättningsnivåerna. Miljöpartiet tillägger att uppgifterna om att finansieringen skall ske genom att ersättningarna inte räknas upp med löneökningarna framstår som mycket märkliga, eftersom det inte skulle leda till någon förbättring för låginkomsttagarna (yrk. 4 delvis).

Kristdemokraterna anser enligt motion Fi82 att regeringens politik vad gäller arbetslöshetsförsäkringen präglats av ryckighet och oklarhet, medan partiet självt konsekvent förordat en obligatorisk allmän försäkring. Samtliga som blir arbetslösa måste tillförsäkras ett rimligt skydd. Nivån bör snarast återställas till 80 % av inkomsten, och KAS-ersättningen till vad som gällde innan beloppet sänktes. Kristdemokraterna föreslår med hänvisning till detta en ökning av utgiftsramen i förhållande till regeringens förslag med 2 miljarder kronor år 1997 (yrk. 7 delvis).

Uppställt i tabell ser förslagen till utgiftsområde 13 i propositionen och motionerna ut på följande sätt (miljarder kronor).

År	Prop.	(m)	(fp) ¹	(v) ¹	(mp)	(kds)
1996 ²	48,4	–	–	–	–	–
1997	36,1	–2,3	–	–	+ 0,6	+2,0
1998	36,1	–3,2	–	–	– 4,5	–
1999	34,6	–7,7	–	–	–14,8	–

¹ Folkpartiet hänför sig inte till de enskilda utgiftsområdena men förordar avvikelser på vissa angivna områden.

Vänsterpartiet bedömer att kostnaderna blir väsentligt högre än vad regeringen beräknat.

² Siffran för 1996 är schablonmässigt beräknad på 1995/96 års statsbudget.

Utskottets bedömning

Samtliga partier som motionerat förordar avvikelser i förhållande till propositionen enligt vad som redovisats ovan. I anslutning till beräkningen av utgifterna lägger de också fram synpunkter på försäkringens utformning. Vänsterpartiet uttrycker inte sitt ställningstagande siffermässigt, utan hänför sig till en allmän kritik mot att utgiftsområdet konstruerats som ett ramanslag. Detta innebär enligt Vänsterpartiet att ett misslyckande från regeringens sida att bekämpa arbetslösheten kommer att drabba de arbetslösa.

Som framgått av vad som sagts ovan ser utskottet vissa problem med att göra beräkningar för detta utgiftsområde.

Arbetsmarknadsutskottet har ingen principiell invändning mot att finansieringen av höjningen av ersättningsnivån i a-kassan sker inom ramen för regelsystemet, men vill inte nu ta ställning till på vilket sätt det skall ske. Som anförts i det föregående är förslag från regeringen att vänta på området. Dessa förslag bör enligt utskottets mening avvaktas.

Utskottet vill understryka att ramen för utgiftsområdet utgör en preliminär beräkning. Det är således inte fråga om att binda sig för en kostnadsram. Med de reservationer som angetts ovan anser utskottet att regeringens beräkning kan godtas tills vidare, vilket innebär att propositionen bör tillstyrkas i motsvarande del. Det innebär också att motionerna Fi78 yrkande 5 delvis, Fi79 yrkande 4 delvis, Fi80 yrkande 6 delvis, Fi81 yrkande 4 delvis och Fi82 yrkande 7 delvis bör avstyrkas av finansutskottet.

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar utgifter för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, arbetslivsfrågor och Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader samt utgifter för statliga arbetsgivarfrågor. Inom utgiftsområdet återfinns även utgifter för jämställdhetspolitiska åtgärder bl.a. för Jämställdhetsombudsmannen (JämO).

De totala utgifterna för området under år 1996 uppgår till 40,0 miljarder kronor, varav för konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder ca 20,0 miljarder kronor.

Kostnaderna för myndigheternas verksamhet styrs i huvudsak av statsmakternas beslut om medelstillsättning. Vidare finns en koppling till regelverkets utformning vad gäller bidragsnivåer och de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas längd och utformning.

Fr.o.m. budgetåret 1995/96 har en rad åtgärder genomförts i syfte att hävda arbetslinjen och upprätthålla flexibiliteten på arbetsmarknaden. Inom arbetslivsområdet har organisationen av arbetslivsforskningen förändrats med en ny myndighetsstruktur. Inom jämställdhetsområdet prioriteras åtgärder som leder till att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i alla politikområden.

För utgiftsområdet gäller generellt det fastlagda besparingskravet om 11 % på offentlig konsumtion.

Sammantaget har vidtagna åtgärder inom utgiftsområdet inneburit varaktiga besparingar uppgående till ca 7 miljarder kronor årligen fr.o.m. år 1998.

Vid beräkningen av den ekonomiska ramen har regeringen utgått från att besparingar utöver de som riksdagen och regeringen tidigare beslutat om görs inom utgiftsområdet. Ett skärpt effektivitetskrav motsvarande 200 miljoner kronor per år åläggs Samhall AB fr.o.m. år 1997. Ytterligare besparingar motsvarande 30 miljoner kronor läggs fr.o.m. 1998 på myndigheterna inom utgiftsområdet. Vidare skall utgifterna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskas med ca 1 300 miljoner kronor fr.o.m. år 1997 genom effektiviseringar och/eller regelförändringar.

Regeringen meddelar att den i den sysselsättningspolitiska propositionen i vår kommer att närmare precisera utformningen av dessa besparingsåtgärder. Besparingarna motiveras av statsfinansiella skäl men är också en del av finansieringen av de utbildningssatsningar som föreslås under andra utgiftsområden. De sammanlagda bruttobesparingarna uppgår till 1,5 miljarder kronor år 1997, 1,6 miljarder kronor under 1998 och ca 1,6 miljarder kronor under 1999.

Det fastlagda besparingskravet på offentlig konsumtion skall i fråga om Arbetsmarknadsverket inte tas ut på arbetsförmedlingarna utan i stället fullt ut på den centrala och regionala organisationen.

Anslaget Jämställdhetsombudsmannen skall prioriteras inom ramen för utgiftsområdet.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att verksamheten kan genomföras inom den beräknade ramen för utgiftsområdet.

Moderata samlingspartiet anser enligt sin motion Fi78 att utrymmet för effektivisering inom utgiftsområdet är betydande, varför det är möjligt att göra större besparingar än vad regeringen anger. Partiet är av samma uppfattning som regeringen i frågan om besparingar inom Arbetsmarknadsverket – de bör koncentreras till den centrala och regionala organisationen. Partiet räknar med besparingar som är 4,1, 5,3 resp. 7,7 miljarder kronor större än vad regeringen beräknat (yrk. 5 delvis).

Folkpartiet liberalerna, som således inte hänför sig till de enskilda utgiftsområdena, anser enligt motion Fi79 att de handikappade bör ges större möjligheter till anställning med lönebidrag. För vart och ett av de tre budgetåren föreslås ökade utgifter med 200 miljoner kronor. Denna utgiftsökning, liksom ett antal andra på olika utgiftsområden, föreslås finansierade bl.a. med minskade subventioner inom arbetsmarknadspolitiken (yrk. 4 delvis).

Vänsterpartiet framhåller i sin motion Fi80 att utslagningen från arbetslivet belastar den offentliga ekonomin samtidigt som arbetsgivarkollektivet tar allt mindre socialt ansvar. Ansvaret för utbildning och kompetensutveckling, dålig arbetsmiljö, platser för lärlingar och praktikanter, introduktion av invandrare, rehabilitering av arbetsskadade m.m. kan inte enbart läggas på den statliga arbetsmarknadspolitiken. Finansieringen skall i huvudsak ligga på arbetsgivarna. Speciella sysselsättnings- och kompetensutvecklingsprogram behövs för de över 100 000 kvinnor som förlorat sina arbeten inom kontorsadministrationen. Det krävs också fortsatta insatser för anställda inom offentlig sektor som riskerar arbetslöshet. De arbetshandikappade får allt svårare på arbetsmarknaden. Det är därför ingen klok åtgärd att ställa sparkrav på Samhall. Ersättningstaken för lönebidragen bör höjas redan 1996 och volymen bör öka. Rent allmänt krävs också högre volym aktiva åtgärder för att aktivera arbetslösa. Ytterligare vuxenutbildning är positivt. Det är knappast realistiskt att minska medlen så som regeringen föreslagit (yrk. 6 delvis).

Miljöpartiet räknar enligt motion Fi81 med minskade utgifter på anslaget som en följd av sitt förslag om arbetstidsförkortning, satsningar på s.k. gröna jobb och bättre villkor för små och medelstora företag. Besparingarna beräknas till 1,3 resp. 3,8 miljarder kronor högre belopp för 1998 resp. 1999 (yrk. 4 delvis).

Kristdemokraterna redovisar i sin motion Fi82 fyra punkter som direkt skulle innebära ett minskat tryck på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och därmed medföra lägre kostnader inom utgiftsområdet: Offensiv satsning på tjänstesektorn i storleksordningen 6 miljarder kronor, reformering av Arbetsmarknadsverket med prioritering av fältverksamheten, lokal samverkan mellan kommuner, försäkringskassan och arbetsförmedling som bl.a. ökar möjligheterna att finna arbetstillfällen samt som en försöksverksamhet flexibel användning av a-kassemedel för att hindra att kommunalt anställda drivs ut i öppen arbetslöshet. Till detta kommer tillväxtbefrämjande åtgärder som blir följden av bl.a. en moderniserad arbetsrätt. Kristdemokraterna föreslår därutöver att lönebidragsnivån för arbetshandikappade återförs till 90 % för

de ideella organisationernas del. Totalt innebär preliminära förslag till utgiftsram inom UO14 en minskning i förhållande till regeringens förslag med 2,5, 3,5 resp. 3,5 miljarder kronor för de tre budgetåren (yrk. 7 delvis).

Uppställt i tabell ser förslagen till utgiftsområde 14 i propositionen och motionerna ut på följande sätt (miljarder kronor).

År	Prop.	(m)	(fp) ¹	(v) ¹	(mp)	(kds)
1996 ²	40,0	–	–	–	–	–
1997	46,8	–4,1	–	–	0	–2,5
1998	43,9	–5,3	–	–	–1,3	–3,5
1999	41,9	–7,7	–	–	–3,8	–3,5

¹ Folkpartiet hänför sig inte till de enskilda utgiftsområdena men förordar avvikelser på vissa angivna områden.

Vänsterpartiet bedömer att de av regeringen beräknade ramarna är för låga.

² Siffran för 1996 är schablonmässigt beräknad på 1995/96 års statsbudget.

Utskottets bedömning

Även på detta utgiftsområde har partierna förslag som avviker från propositionen. Utskottet vill hänvisa till vad som sagts ovan med anledning av den väntade sysselsättningspropositionen. Ett omfattande beredningsarbete pågår inom regeringskansliet, och förslag om den framtida politiken på området är att vänta. Det är följaktligen inte meningsfullt att ta ställning till de olika alternativa förslagen.

Vad särskilt gäller lönebidragen vill utskottet hänvisa till ett utskottsinitiativ denna dag som syftar till att förhindra uppsägningar av arbetshandikappade inom allmännyttiga organisationer. I beslutet (1995/96:AU15) föreslår utskottet att lönebidrag skall kunna lämnas med oförändrat belopp året ut för en arbetshandikappad som varit anställd med bidrag i minst fyra år och för vilken bidrag lämnas med mer än 80 % av lönekostnaden.

I fråga om Samhall har utskottet erfarit att besparingskrav utöver de 200 miljoner kronor som anges i propositionen kommer att ställas på företaget. Det är fråga om dels slopandet av s.k. PLO, dvs. den kompensation som staten hittills utgett till Samhall och andra arbetsgivare inom den statliga sektorn för ökade lönekostnader, dels effekten av förslaget om förlängd arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen vilket drabbar Samhall särskilt på grund av den höga sjukfrånvaron inom företaget. Kostnaderna för detta sammantaget uppskattas inom regeringskansliet till runt 250 miljoner kronor. Härutöver har Samhall sedan bolagiseringen ett löpande årligt besparingskrav på 125 miljoner kronor fram till år 1997.

Sammantaget kan detta få för stora konsekvenser för Samhalls verksamhet vilket måste vägas in i regeringens fortsatta beredning.

Arbetsmarknadsutskottet förutsätter att regeringen i sin slutliga beräkning av utgifterna på området väger in konsekvenserna av olika besparingskrav så att arbetshandikappade utan chans till arbete på den reguljära arbetsmarknaden så långt som möjligt inte skall behöva riskera uppsägning. I sammanhanget noterar utskottet att arbetsmarknadsministern i en interpellationsdebatt i riksdagen den 18 april aviserat sin avsikt att se över hur hela det offent-

liga stödet till arbetshandikappade fungerar och hur de offentliga resurserna kan utnyttjas effektivare i syfte att bereda rehabilitering och arbete åt personer med arbetshandikapp.

Utskottet har ingen principiell invändning mot att den omfattande utbildningssatsningen som regeringen föreslår delvis finansieras genom omfördelning från detta anslag. Liksom när det gäller utgifterna för ekonomisk trygghet vid arbetslöshet vill utskottet understryka att ramen för utgiftsområde 14 grundas på preliminär beräkning. Det är således inte fråga om att binda sig för en kostnadsram. Med de reservationer som angetts ovan anser utskottet att regeringens beräkning kan godtas tills vidare, vilket innebär att propositionen bör tillstyrkas i motsvarande del. Det innebär också att motionerna Fi78 yrkande 5 delvis, Fi79 yrkande 4 delvis, Fi80 yrkande 6 delvis, Fi81 yrkande 4 delvis och Fi82 yrkande 7 delvis bör avstyrkas av finansutskottet.

Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar regionalpolitik.

Detta sakområde brukar benämnas den ”lilla” regionalpolitiken. Med den ”stora” regionalpolitiken avses sakområden inom andra samhällssektorer. Utvecklingen inom dessa andra sektorer är sammantaget mer betydelsefull än den lilla regionalpolitiken.

De övergripande målen för regionalpolitiken är uthållig tillväxt, rättvisa och valfrihet så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela landet.

Utgiftsområdet omfattar främst olika former av företagsstöd samt medel som länsstyrelserna förfogar över för en del av medfinansieringen av EG:s strukturfondsprogram. De totala utgifterna för området uppgår under år 1996 till ca 2,8 miljarder kronor.

Verksamheten inom utgiftsområdet har på senare tid påverkats av förberedelser för att ta del av återflödet av medel från EG:s strukturfonder. Det sammanlagda återflödet av medel för regionalpolitiskt inriktade åtgärder beräknas under perioden 1995–1999 uppgå till ca 5,5 miljarder kronor.

Vid beräkningarna av den ekonomiska ramen har regeringen utgått från att besparingar skall göras på företagsstöd i form av driftsstöd som lämnas i vissa regionalpolitiska stödområden. Besparingarna uppgår till 150 miljoner kronor från år 1997.

Under 1996 kommer regeringen att ta ställning till de förslag som den pågående Företagsstödsutredningen väntas lägga fram under våren.

Regeringen tillsatte under hösten 1995 en särskild utredare som skall kartlägga de regionala konsekvenserna av avregleringar inom olika statliga sektorer.

Utgifterna inom området påverkas främst av den ekonomiska konjunkturrens utveckling. En uppåtgående konjunktur innebär t.ex. en ökad investeringsvilja hos företagen som i sin tur ökar efterfrågan på företagsstöd.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser enligt sin motion Fi78 att det är möjligt att nå en gynnsam utveckling för de regioner som i dag är föremål för den s.k. lilla regionalpolitiken med mindre resurser än i dag. I stället för riktade företagsstöd är det angeläget med generella åtgärder, såsom minskad beskattning av företagande, goda möjligheter till utbildning och avregleringar. Partiet beräknar besparingar som är 0,7, 0,8 resp. 1,1 miljarder kronor större än regeringens beräkningar (yrk. 5 delvis).

Vänsterpartiet anser enligt sin motion Fi80 att utvecklingskraften måste stärkas i utsatta regioner. Små och medelstora företag måste få en sysselsättningstillväxt. Samarbete mellan kommuner och företag bör uppmuntras och nätverk mellan företag utvecklas. Partiet accepterar regeringens förslag om neddragning om motsvarande offensiva satsningar kommer områdena till del (yrk. 6 delvis).

Miljöpartiet motsätter sig i motion Fi81 den besparing som regeringen föreslår på visst regionalpolitiskt stöd. Därför räknas utgifterna på området upp med 150 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (yrk. 4 delvis).

Uppställt i tabell ser förslagen till utgiftsområde 19 i propositionen och motionerna ut på följande sätt (miljarder kronor).

År	Prop.	(m)	(fp) ¹	(v)	(mp)	(kds)
1996 ²	2,8	—	—	—	—	—
1997	3,5	−0,7	—	—	+0,15	—
1998	3,5	−0,8	—	—	+0,15	—
1999	3,5	−1,1	—	—	+0,15	—

¹ Folkpartiet hänför sig inte till de enskilda utgiftsområdena men förordar avvikelser på vissa angivna områden.

² Siffran för 1996 är schablonmässigt beräknad på 1995/96 års statsbudget.

Utskottets bedömning

Enligt propositionen skall besparingar göras på företagsstöd i form av driftsstöd som lämnas i vissa regionalpolitiska stödområden. Dessa uppgår till 150 miljoner kronor. Miljöpartiet motsätter sig denna besparing medan Vänsterpartiet kan acceptera den under förutsättning att den kompenseras av offensiva satsningar.

Moderaterna beräknar lägre kostnader på området och förordar i stället mer generella åtgärder såsom minskad företagsbeskattning.

Vid beräkningen av utgifterna på området har som framgått ovan beaktats att utbetalningarna enligt de olika strukturfondsprogrammen ökar. Programstödet bygger på principen om nationell medfinansiering. Utgifterna kompenseras som redan nämnts av ett återflöde från EG:s fonder.

I sammanhanget skall nämnas att utskottet för närvarande behandlar proposition 1995/96:201 om vissa regionalpolitiska frågor. I den föreslås bl.a. vissa förändringar i reglerna för landsbygdsstöd.

Liksom i fråga om de andra utgiftsområdena vill utskottet understryka att ramen för utgiftsområde 19 grundas på preliminär beräkning. Bl.a. kommer regeringen att se över olika former av företagsstöd inom regionalpolitiken med anledning av kommande förslag från Företagsstödsutredningen. Det är således inte för riksdagen fråga om att binda sig för en kostnadsram. Utskottet anser att regeringens beräkning kan godtas tills vidare, vilket innebär att propositionen bör tillstyrkas i motsvarande del. Det innebär också att motionerna Fi78 yrkande 5 delvis, Fi80 yrkande 6 delvis och Fi81 yrkande 4 delvis bör avstyrkas av finansutskottet.

Utgiftstak

Sammanfattningsvis innebär arbetsmarknadsutskottets ställningstaganden ovan i fråga om utgiftsområdena 13, 14 och 19 att propositionens förslag om utgiftstak bör kunna tillstyrkas, såvitt det baserar sig på den preliminära beräkningen för dessa utgiftsområden. Det innebär också att motionerna Fi78 yrkande 4, Fi79 yrkande 3, Fi80 yrkandena 3–5, Fi81 yrkandena 2 och 3 samt Fi82 yrkande 6 bör avstyrkas, samtliga i motsvarande delar.

Det generella jämställdhetsdirektivet m.m.

Med utgångspunkt i det s.k. generella jämställdhetsdirektivet (dir. 1994:124) framför *Vänsterpartiet* kritik mot propositionen för dess avsaknad av ett könsperspektiv (Fi80 yrk. 9).

I motionen för *Vänsterpartiet* ett längre resonemang om generell välfärd och ekonomisk demokrati. När samhället i allt större utsträckning tog över ansvaret för skola, sjukvård och social omsorg blev det också kvinnornas största arbetsmarknad, eftersom arbetsuppgifterna ansågs som typiskt kvinnliga. De normer som redan gällde för socialförsäkringssystemen var utformade för män och förändrades inte, utan kompletterades med t.ex. föräldraförsäkringen. Omfördelningen mellan könen påverkades inte, och därigenom skedde inte heller någon förskjutning av makten. Jämställdheten har hant rats för sig och inte påverkat vare sig makt eller demokrati. Makt är inte bara representation. Ekonomisk makt handlar bl.a. om beroendet av offentliga transfereringar. Eftersom kvinnorna är mer beroende av socialförsäkringarna är det också de som drabbats av nedskärningspolitiken. 100 000 kontorsadministratörer har försvunnit, men uppmärksamheten har riktats mot ROT-program för män. Man säger att det är kvinnorna som är beroende av den offentliga sektorn när det i själva verket är barnen, ungdomarna, de äldre och de sjuka – männen i lika stor utsträckning som kvinnorna – som är de beroende. Om regeringen hade granskat budgeten ur ett könsperspektiv skulle den enligt *Vänsterpartiet* ha funnit att fattigdomen feminiserats, och att nedskärningspolitiken drabbar grunden för jämställdheten mellan könen.

Utskottet vill anföra följande med anledning av *Vänsterpartiets* synpunkter. Det är som utskottet ser det en självklarhet att jämställdhetsperspektivet får

en allsidig belysning i offentliga utredningar och propositioner som tar upp frågor av betydelse för eller beröring med könsperspektivet. Utskottet kan också notera en ökande medvetenhet om vikten av s.k. mainstreaming på detta område.

Helt nyligen har det lagts fram en utredningsrapport på området, Hälften vore nog – om kvinnor och män på 90-talets arbetsmarknad (SOU 1996:56). Syftet var att kartlägga situationen på arbetsmarknaden för kvinnor och män under kristider och lågkonjunkturen under 1990-talet. Framför allt skulle konsekvenserna belysas av neddragningar på kvinnodominerade områden på arbetsmarknaden. Utredaren kom fram till att kvinnorna stärkt sina positioner på arbetsmarknaden under 1990-talet. Samtidigt finns det klara orosmoln. Sysselsättningen har fallit de senaste månaderna, och undersysselsättningen har ökat starkt. Prognoser tyder på högre arbetslöshet för kvinnor på kort sikt. Utredaren bedömer att beredskapen hos myndigheter och regeringen förefaller svag. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och myndigheternas politik på jämställdhetsområdet verkar inte helt förberedda på den nya arbetslösheten. Utredaren anser därför att regering och myndigheter bör strama upp och prioritera frågan om jämställdhet på arbetsmarknaden tydligare. Dessutom behöver forskningen stödjas.

Arbetsmarknadsutskottet utgår från att denna rapport kommer att vara ett mycket värdefullt underlag vid kommande ställningstaganden av regering och riksdag på det arbetsmarknadspolitiska området. Något uttalande härutöver kan inte anses påkallat med anledning av det nu berörda motionsyrkandet, som därför bör avstyrkas.

Tilläggsbudget för budgetåret 1995/96

Datortek

Propositionen

Datortek infördes fr.o.m. den 1 juli 1995 för arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år (prop. 1994/95: 218, bet. AU15, rskr. 398). Åtgärden syftar till att arbetssökande skall få möjlighet att lära sig använda informationsteknik som ett hjälpmedel inom olika yrken och verksamheter parallellt med arbetsmarknadsinriktade projektarbeten.

Fler grupper bland de arbetssökande än ungdomsgruppen behöver kunskap om den nya informationstekniken. Det gäller såväl äldre män som kvinnor. Verksamheten med datortek föreslås bli tillgänglig även för personer som fyllt 25 år. Utvidgningen bör ske inom ramen för de medel som anslagits till verksamheten för innevarande budgetår.

Motioner

Moderata samlingspartiet i kommittémotion Fi84 betraktar datortekverksamheten som en positiv satsning som väl överensstämmer med partiets intentioner för att skapa ett samlat program för unga arbetssökande.

Mot bakgrund av att regeringens förslag innebär att outnyttjade datortekplatser fylls inom ramen för redan anvisade medel, har motionärerna inget att

invända mot att också erbjuda arbetslösa äldre än 25 år möjlighet att delta i verksamheten.

I motionen framhålls emellertid att arbetslösa *ungdomar* även framgent skall utgöra en *prioriterad målgrupp* för datortekverksamheten. Motionärerna kan inte acceptera en utveckling där arbetslösa från den prioriterade målgruppen tvingas stå tillbaka för arbetslösa som är 25 år eller äldre (yrk. 1).

I motionen riktas vidare kritik mot att Arbetsmarknadsverket valt att bedriva datortekverksamheten i egen regi. Verket borde ha *upphandlat*, inte bara datautrustningen, utan också *utbildningen i konkurrens*. Motionärerna anser att agerandet har berövat många privata småföretag som erbjuder datautbildning en stor marknad. Motionärerna delar den kritik som Konkurrensverket riktat mot detta förhållande (yrk. 2).

Vänsterpartiet i motion Fi80 föreslår inom ramen för en särskild *ungdoms-satsning* att ett *uppföljningsprogram* snarast genomförs för dem som genomgått datortekutbildning. Programmet föreslås omfatta arbetslösa ungdomar upp till 25 år och innebär att ungdomarna med ett rekryteringsstöd under högst sex månader skall kunna arbeta i små företag där det ofta finns ett stort behov av att utveckla kunnandet i informationsteknik och datoranvändning. Som en andra del i ett ungdomsprogram föreslår Vänstern att medel ges till kommuner för att förstärka *arbetet med Agenda 21* (yrk. 22).

För att finansiera det nämnda ungdomsprogrammet och ett extra sysselsättningsinitiativ, som tas upp under ett miljöavsnitt i motionen, föreslår Vänstern en tillfällig inleverans av 1 miljard kronor från statliga företag under 1996.

Utskottets bedömning

Utskottet noterar att partierna ställer sig bakom förslaget att verksamheten med datortek, inom ramen för de medel som anslagits, skall bli tillgänglig även för personer som fyllt 25 år. Den av regeringen föreslagna förändringen av datortekverksamheten bör således godkännas. Det finns inget i propositionen som tyder på annat än att datortekplatser i första hand kommer att fördelas bland ungdomar i åldern 20–24 år och att personer som är 25 år eller äldre bereds plats i den mån det finns outnyttjade resurser. Något uttalande om detta från riksdagens sida förefaller därför obehövligt. Den moderata motionen Fi84 får anses tillgodosedd med vad utskottet nu anfört och avstyrks därmed i motsvarande del.

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att i detta sammanhang uttala en mening om Arbetsmarknadsverkets sätt att sköta upphandlingen i samband med datortekverksamheten. Motion Fi84 bör därför avstyrkas också i den delen.

Utskottet anser självklart att det är viktigt att den som genomgått datortekutbildning får möjlighet att tillämpa sina nyvunna färdigheter. Det av Vänsterpartiet i motion Fi80 skisserade uppföljningsprogrammet skulle i det sammanhanget givetvis ge en sådan möjlighet för dem som efter sin utbildning inte får ett reguljärt arbete. Utskottet anser emellertid att man genom de befintliga åtgärderna rekryteringsstöd och arbetsplatsintroduktion redan i dag

kan tillgodose det uppföljningsbehov som Vänstern talar om. Utskottet är heller inte berett att ställa sig bakom förslaget om ytterligare medel till kommunerna för arbetet med Agenda 21. Utskottet anser att motion Fi80 i berörd del bör avstyrkas.

Arbetsplatsintroduktion (API), Utbildningsvikariat

Propositionen

Arbetsplatsintroduktion (API) infördes fr.o.m. den 1 juli 1995. Åtgärden riktar sig till arbetslösa personer som har fyllt 20 år och består av praktik under högst sex månader.

För att en arbetslös skall anvisas en introduktionsplats skall arbetsgivaren ha åtagit sig att betala ett finansieringsbidrag till staten på 1 000 kr per månad. Undantag från skyldigheten att betala finansieringsbidrag kan göras beträffande vissa kategorier arbetslösa, bl.a. för dem som deltar i praktikperioder i vägledningssyfte.

För att delfinansiera den av regeringen föreslagna utbildningssatsningen föreslås att finansieringsbidraget vid API höjs till 2 000 kr för praktik som påbörjas fr.o.m. den 1 juli 1996. Samtidigt skall undantaget att betala finansieringsbidrag för praktikperioder i vägledningssyfte omfatta högst fyra veckor.

Förslaget beräknas innebära en inkomstförstärkning på ca 120 miljoner kronor för tiden den 1 juli–den 31 december 1996.

Som ytterligare delfinansiering fr.o.m. andra halvåret 1996 av den nämnda utbildningssatsningen föreslås att de avdrag från arbetsgivaravgiften som en arbetsgivare får göra vid *utbildningsvikariat* skall sänkas. Förslaget gäller utbildningsvikariat som påbörjas den 1 juli 1996 eller senare.

Avdraget från arbetsgivaravgiften för den vikarie som anställs i stället för en anställd som utbildar sig sänks från 500 kr till 400 kr per dag. Avdraget från arbetsgivaravgiften för arbetsgivarens utbildningskostnader för den som utbildas sänks från högst 75 kr till högst 35 kr per utbildningstimme. Det totala avdraget i det sistnämnda avseendet sänks slutligen från högst 40 000 kr till högst 20 000 kr för varje anställd som deltar i utbildning.

Förslaget beräknas innebära en inkomstförstärkning på ca 380 miljoner kronor för tiden den 1 juli–den 31 december 1996.

Motion

Vänsterpartiet avvisar i motion Fi 80 regeringens förslag om ett höjt finansieringsbidrag (yrk. 18) vid *arbetsplatsintroduktion*. Motionärerna framhåller att man är kritisk till finansieringsbidraget som sådant, bl.a. eftersom det bör vara en bestämd skillnad mellan anställning med rekryteringsbidrag och praktik som inte får inkräkta på ordinarie verksamhet. Bidraget leder också till administrativt merarbete.

Det skulle vidare vara olyckligt, sägs det i motionen, om ett höjt bidrag skulle minska den åtkomliga praktikvolymen hos arbetsgivare med begränsad betalningsförmåga.

Vänsterpartiet avvisar i den nämnda motionen också regeringens förslag att försäkra villkoren för *utbildningsvikariat* (yrk. 19). Förslaget kommer, sägs det i motionen, att leda till att åtgärden ytterligare minskar i omfattning när den i stället borde öka. Det strider mot inriktningen i en kompetensinriktad arbetsmarknadspolitik. Vänsterpartiet bedömer att AMS för innevarande budgetår kommer att få en reservation på ungefär 1 miljard kronor på A 2-anslaget. I motionen föreslås att 500 miljoner kronor av reservationen används för att finansiera förslaget om oförändrade villkor när det gäller utbildningsvikariat och arbetsplatsintroduktion (yrk. 21 delvis).

Utskottets bedömning

Regeringen föreslår i proposition 150 en större varaktig utbildningssatsning. Förslaget beskrivs närmare i avsnitt 6.4 i förslag till tilläggsbudget. Fullt genomförd beräknas enligt propositionen, avsnitt 4.2.4, satsningen höja utgiftsnivån med ca 10 miljarder kronor år 1999. Förslaget innebär ytterligare platser bl.a. inom komvux, folkhögskola och inom universitet och högskola.

Utskottet anser att utbildningssatsningen genom en starkt sysselsättningskapande profil kommer att få stor betydelse i kampen mot arbetslösheten under de kommande åren. Det är rimligt att satsningen delfinansieras på det sätt regeringen föreslagit, dvs. genom regeländringar i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Ingreppen i de nu aktuella åtgärderna får i relation till den betydande utbildningssatsningen betraktas som begränsade.

Utskottet vill också erinra om den kritik som framförts av Riksrevisionsverket (RRV) mot utbildningsvikariatens nuvarande utformning. Verket anser att åtgärdens konstruktion i form av ett avdrag på arbetsgivaravgiften är olycklig och förordar i stället ett bidrag till arbetsgivaren för utbildningskostnader. Enligt vad utskottet erfarit överväger regeringen mot bakgrund av RRV:s kritik en reformering av åtgärden.

Vad utskottet nu anfört innebär att regeringens förslag om höjt finansieringsbidrag vid arbetsplatsintroduktion och om avdragsbegränsning för arbetsgivare vid utbildningsvikariat bör godkännas. Det sagda innebär också att utskottet anser att förslaget till lag om ändring i lagen (1995:411) om tillfällig avvikelse från lagen (1981:691) om socialavgifter bör tillstyrkas. Motion Fi80 i här berörda delar avstyrks följaktligen.

Lönebidrag m.m.

Motion

Vänsterpartiet aktualiserar i motion Fi80 den prekära situationen för arbetshandikappade som följd av de besparingsåtgärder som riktats mot lönebidragen. Arbetslösheten bland arbetshandikappade ökar, och antalet anställningar med lönebidrag har minskat med flera tusen på ett år. Bristen på lönebidragsmedel försvårar enligt motionen också övergången från Samhall till den reguljära arbetsmarknaden liksom anställningar efter vägledning och rehabilitering inom arbetsförmedling och arbetsmarknadsinstitut.

Motionärerna anser att den förda politiken gentemot de arbetshandikappade är orimlig med hänsyn till de stora välfärdsförlusterna och med hänsyn till att någon samhällsekonomisk besparing inte uppkommer till följd av försämringarna i lönebidragssystemet. Möjligheten till 90 % bidrag måste enligt motionen återinföras som ett alternativ till uppsägning. Medel måste också snarast anvisas som medger högre volymer lönebidrag redan under innevarande budgetår (yrk. 20). Enligt motionen bör 400 miljoner kronor av den nämnda reservationen på A 2-anslaget överföras till anslaget B 4 för att användas till lönebidrag (yrk. 21 delvis).

Utskottets bedömning

Utskottet delar Vänsterpartiets oro över utvecklingen med varsel och uppsägningar av arbetshandikappade anställda med lönebidrag. Det övervägande antalet varsel om uppsägning förekommer, enligt vad utskottet erfarit, inom de allmännyttiga organisationerna.

Målsättningen skall vara att genomförandet av riksdagens beslut om att sänka högsta bidragsnivån efter fyra års anställning så långt det är möjligt skall genomföras på ett sätt som begränsar riskerna för att arbetshandikappade förlorar arbetet. Ambitionen skall vara att arbetshandikappade oavsett vilken arbetsgivare de har skall ha en tryggad anställning.

Det genomsnittliga lönebidraget hos flertalet arbetsgivarkategorier ligger betydligt under 80 % av lönekostnaden. Det gäller t.ex. arbetsgivare inom kommuner, landsting, affärsdrivande verk och enskilda företag. Beslutet om en sänkning till 80 % av den högsta bidragsnivån torde därför i regel inte betyda så mycket för arbetsgivare som tillhör dessa kategorier.

Bidragsnivåer över 80 % återfinns i dag hos statliga myndigheter och likställda institutioner, försäkringskassan samt allmännyttiga organisationer. Utskottet utgår från att offentliga arbetsgivare, där för närvarande arbetshandikappade med de högsta bidragsnivåerna finns, agerar på ett socialt ansvarsfullt sätt och att uppsägningar av arbetshandikappade inte bör förekomma.

När det gäller de allmännyttiga organisationerna är utskottet medvetet om att dessa kan ha begränsade möjligheter att bära den ökning av lönekostnaden för den anställda som ett lägre lönebidrag innebär. Utskottet har i dag (1995/96:AU15), i avvaktan på en långsiktig lösning av frågan, tagit initiativ till en temporär insats för att förhindra uppsägningar av lönebidragsanställda inom allmännyttiga organisationer. Utskottet föreslår riksdagen att lönebidrag för en handikappad, som varit anställd med bidrag i minst fyra år och för vilken bidrag lämnas med mer än 80 % av lönekostnaden, i samband med omförhandling skall kunna lämnas med oförändrat belopp året ut. Förslaget berör ca 8 000 arbetshandikappade och finansieras genom en omfördelning av innevarande budgetårs anslagsmedel.

Utskottet anser inte att Vänsterpartiets begäran om ytterligare medel till högre volymer lönebidrag bör tillmötesgå. Utskottet har i andra sammanhang uttalat att fler lönebidragsanställningar i första hand skall åstadkommas genom en sänkning av den genomsnittliga bidragsnivån. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Under de första budgetåren på 1990-talet fanns i genomsnitt per månad mellan 42 000 och 43 000 arbetshandikappade anställda med lönebidrag. Andra halvåret 1994 inleddes en kraftig expansion av volymen, och vid utgången av budgetåret 1994/95 uppgick antalet lönebidragsanställda till över 50 000. Volymökningen skedde samtidigt som den genomsnittliga bidragsnivån totalt sett snarare hade ökat än minskat. Resultatet blev en kraftig obalans i lönebidragssystemet, och Arbetsmarknadsverket överskred under budgetåret 1994/95 det anvisade anslaget. Obalansen i systemet medförde också att utrymmet för att bevilja nya bidrag blev mycket begränsat, vilket föranledde riksdagen att under hösten 1995 omfördela 325 miljoner kronor till nya anställningar. Antalet lönebidrag har i dag minskat till ca 48 000, och Arbetsmarknadsverket fortsätter arbetet med att anpassa volymen till anvisade medel. Under innevarande år planeras, enligt vad utskottet erfarit, en successiv neddragning av ca 3 200 platser.

Mot bakgrund av vad sålunda anförts anser utskottet att motion Fi80 i berörda delar bör avstyrkas i den mån motionen inte tillgodosetts av utskottets ovan redovisade initiativ.

Stockholm den 14 maj 1996

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Johnny Ahlqvist

I beslutet har deltagit: Johnny Ahlqvist (s), Elver Jonsson (fp), Sten Östlund (s), Berit Andnor (s), Ingvar Johnsson (s), Kent Olsson (m), Elving Andersson (c), Laila Bjurling (s), Sonja Fransson (s), Hans Andersson (v), Christina Zedell (s), Christel Anderberg (m), Barbro Johansson (mp), Dan Ericsson (kds), Paavo Vallius (s), Anna Åkerhielm (m) och Per Bill (m).

1. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m.

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnitten *Den allmänna inriktningen av politiken, Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen, Lönebildningen* och *Arbetsrätten* bort ha följande lydelse:

Den allmänna inriktningen av politiken

Propositionen saknar såväl strategi som konkreta åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten. Regeringens mål att halvera arbetslösheten fram till år 2000 är enligt utskottets mening alltför begränsat. Regeringen gör dessutom statistiska manipulationer för att nå dit.

I propositionen sägs det att förslag skall komma i en sysselsättningsproposition i vår. Utskottet har därefter noterat det ena beskedet efter det andra från regeringskansliet om ändrade planer. Det ligger nära till hands att tolka detta som att regeringen helt enkelt inte har idéer och uppslag nog för att lägga fram en sysselsättningsproposition värd namnet. Det är anmärkningsvärt att regeringen i denna för landet och för de arbetslösa så allvarliga situation inte har någon genomtänkt strategi för att minska arbetslösheten. Regeringens strategi att skylla på arbetsmarknadens parter visar att man står utan idéer. Detta bådar illa för framtiden.

Dagens höga svenska arbetslöshet är både oacceptabel och onödig. Den börjar nu märkas på allvar i form av en nyfattigdom som drabbar allt fler. En för hög beskattning av arbete, i synnerhet av tjänster, en stel arbetsmarknads-lagstiftning och en oflexibel lönebildning tvingar människor till arbetslöshet, trots att det finns arbete som behöver utföras. Kritiken mot regeringen för den fortsatta oförmågan att ompröva politiken måste bli hård.

Som sägs i Moderaternas partimotion Fi78 är Sveriges problem framför allt ett resultat av inhemsk politik som successivt förstört incitamenten för arbete och sparande. Det är bara genom en politik som stimulerar arbete, företagande och investeringar som utvecklingskraften kan återvinnas.

Propositionen talar om en omfattande satsning på utbildning och kompetensutveckling. Detta är tomma ord. Om förslagen verkligen innebär en förändring riskerar de att försämra utbildningens och forskningens kvalitet. Sveriges nuvarande kompetensunderskott måste successivt arbetas bort. Vad som behövs är mer produktiv kunskap som verkligen kan bidra till tillväxten. Det måste finnas en efterfrågan på kompetensen. De nödvändiga personliga incitamenten måste utvecklas. Sambandet med lönebildningen är tydligt – det måste löna sig att investera i produktivt kunnande.

Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen

Avreglering av arbetsmarknaden är en av de viktigaste ekonomiska reformerna. Med lägre skatter på arbete, mindre krångel för och i företag och en

arbetslöshetsförsäkring som ger starka incitament till aktivt arbetssökande minskar arbetslösheten och statens kostnader för den. Ersättningen till de arbetslösa får inte vara så hög att det lönar sig bättre att leva på bidrag än att arbeta. Av det skälet motsätter sig utskottet regeringens förslag att höja ersättningsnivån i försäkringen. Arbetsmarknadspolitiken måste inriktas på att bättre svara mot efterfrågan på arbetskraft.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

Lönebildningen

Lönebildningen måste främja en större variation. De uppenbara brister som finns i dag är ett hot mot Sveriges internationella konkurrenskraft, och de ökar problemen på arbetsmarknaden. Många arbetstillfällen kommer aldrig ut på arbetsmarknaden. Motivationen att satsa på högre utbildning blir svag, och det blir risk för ”brain drain”. De välutbildade lämnar landet för bättre betalda arbeten utomlands.

Arbetsrätten

Den nuvarande arbetsrätten är destruktiv. Olika grupper ställs mot varandra. Arbetsrätten har i realiteten blivit en privilegielagstiftning för dem som har arbete. Det blir riskabelt att byta arbete, vilket ger inlåsnings effekter. Arbetsrätten bör i enlighet med Moderaternas motion Fi78 reformeras i två steg. Den 1 januari 1997 bör en återgång ske till vad som gällde före regeringens återställarpaket. Den fortsatta reformeringen bör innebära en mer genomgripande avreglering. Dagens lagstiftning på området bör ersättas av en enda lag som garanterar de grundläggande villkoren. Avtalen kan därigenom göras mer individuella så att de anpassas till de mer föränderliga villkoren på den nya arbetsmarknaden.

Vad som anförts ovan innebär *sammanfattningsvis* att utskottet anser att motion Fi78 yrkandena 1, 12 och 13 bör tillstyrkas i motsvarande delar. Motionerna Fi79, Fi80, Fi81 och Fi82 bör avstyrkas i motsvarande delar.

2. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m.

Elver Jonsson (fp) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnitten *Den allmänna inriktningen av politiken, Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen, Lönebildningen och Arbetsrätten* bort ha följande lydelse:

Den allmänna inriktningen av politiken

Den allt överskuggande uppgiften i svensk politik är att ge fler människor möjlighet till arbete. Om den nuvarande utvecklingen fortsätter hotar Sverige att bli ett fyrafemtedelssamhälle med 20 % av arbetskraften utan arbete. Som sägs i Folkpartiets motion Fi79 är regeringens strategi felaktig. Den grundar sig inte på en korrekt analys av orsakerna till dagens kris.

Det är möjligt att pressa ned arbetslösheten. Lösningen är fler företag. Folkpartiets förslag till "Jobbpaket" består av kraftigt sänkta skatter på företagande och kapitalbildning, förenklad arbetsrätt, stimulans till hushållstjänster som en ny arbetsmarknad, en ny process för lönebildning m.m. Det måste bli billigare att anställa. Människor mitt i livet måste få en chans till startkapital för kompetensutveckling eller företagande.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen

För att bringa ner arbetslösheten krävs inte bara en politik för tillväxt utan också en offensiv arbetsmarknadspolitik. Huvuduppgiften är att öka rörligheten på arbetsmarknaden, vilket är avgörande för utvecklingen av nya företag och nya branscher. Arbetsmarknadspolitiken skall underlätta för de arbetssökande att snabbt hitta och ta arbeten på den öppna arbetsmarknaden och att hjälpa arbetsgivarna att fylla vakanserna. Den traditionella arbetsmarknadspolitiken har det felet att den utgår från att arbetslösheten är konjunkturell snarare än strukturell. För att lösa arbetslöshetsproblemet krävs också, vilket framhålls i Folkpartiets motion, en insikt om att arbetsmarknaden genomgår förändringar till följd av Sveriges utveckling mot ett kunskapssamhälle och skärpt internationell konkurrens.

En allmän arbetslöshetsförsäkring bör återinföras som finansieras med egenavgifter. Därigenom skulle den enskilde ges ett verkligt val om han eller hon vill tillhöra en fackförening eller ej. Försäkringen skulle också medverka till att löneavtalen inte ledde till ökad arbetslöshet. Karaktären av omställningsförsäkring måste understrykas.

Lönebildningen

Lönebildningen är ett stort problem i svensk ekonomi. Parterna tar inte tillräcklig hänsyn till den verklighet som präglar arbetsmarknaden. Kompensationstänkande mellan olika grupper har styrt löntagarnas organisationer. En sned maktfördelning vid förhandlingar och konflikter har minskat arbetsgivarnas möjligheter att bjuda motstånd. Erfarenheten visar att lösningen inte ligger i överläggningar med parterna. Parterna har det yttersta ansvaret, men det finns åtgärder även inom det politiska systemet – t.ex. ett skattesystem som gör det lönsamt att arbeta och att utbilda sig. Även arbetslöshetsförsäkringen har betydelse i detta sammanhang. En allmän försäkring som finansierades med egenavgifter skulle öka motivationen för arbetstagarna att inte medverka till löneavtal som höjer arbetslösheten. Det vore också önskvärt om lönesättningen premierade kompetens och utbildning och inte försvårade ungdomars inträde på arbetsmarknaden.

Arbetsrätten

Liksom Folkpartiet anser utskottet att det var ett stort misstag att avskaffa den tidigare arbetsrättskommittén och ersätta den med ett arbete i korporativistiska former. En parlamentarisk kommitté bör återinrättas. Ett minimikrav

är att staten är neutral mellan fack och arbetsgivare vid utformningen av lagarna.

Utvecklingen på arbetsmarknaden ställer krav på förändring av lagstiftningen. Den nya arbetsrätten måste vara enklare och mera flexibel.

Vad som anförts ovan innebär *sammanfattningsvis* att utskottet anser att motion Fi79 yrkande 1 bör tillstyrkas i motsvarande del. Motionerna Fi78, Fi80, Fi81 och Fi82 bör avstyrkas i motsvarande delar.

3. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m.

Hans Andersson (v) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnitten *Den allmänna inriktningen av politiken, Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen, Lönebildningen* och *Arbetsrätten* bort ha följande lydelse:

Den allmänna inriktningen av politiken

Liksom Vänsterpartiet i motion Fi80 anser utskottet att regeringens politik är helt otillräcklig för att få ner arbetslösheten och stärka den uthålliga tillväxten. I propositionen aviseras en sysselsättningsproposition under våren, men av allt att döma kommer inte någon sådan att läggas fram. Oppositionen finner sig hänvisad till pressmeddelanden från regeringskansliet för att få besked om regeringens politik. Detta är helt otillfredsställande.

Utskottet anser liksom Vänsterpartiet att kampen mot arbetslösheten måste vara det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Vad som krävs är miljöomställning, stärkt utvecklingskraft i näringslivet med ökade satsningar på kompetensutveckling i arbetslivet och en successivt kortare arbetsdag. Ett sysselsättningspaket omfattande minst 20 miljarder kronor bör utarbetas av riksdagen med inriktning mot näringspolitik, kommunsektor, miljöomställning och arbetsmarknadspolitik. Särskilt viktigt är att säkra kvinnornas rätt och möjlighet till arbete, eftersom kvinnorna drabbats hårt av nedskärningar inom kommunsektorn och av rationaliseringar inom kontorsadministration och handel. Det krävs dessutom särskilda åtgärder för att stimulera kvinnornas möjligheter till eget företagande.

Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen

Sverige behöver en aktiv arbetsmarknadspolitik. Tonvikten måste, som framhålls av Vänsterpartiet i motion Fi80, läggas på stimulanser och stöd till de arbetssökande i stället för negativa åtgärder mot de arbetslösa. Kortsiktigt behövs något större insatser för arbetsmarknadspolitiska åtgärder med individuella handlingsplaner, förstärkt väglednings- och platsförmedling och insatser för kompetensutveckling.

Ansvar för åtgärder i form av lärlingsplatser och praktikanter, fortlöpande kompetensutveckling, introduktion av invandrare, rehabilitering av arbetsskadade m.m. kan dock inte bara läggas på arbetsmarknadspolitiken

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

utan också på arbetsgivarna eftersom sådana åtgärder kan ses som investeringar för ett produktivt arbetsliv.

Arbetslöshetsförsäkringen är en integrerad del av arbetsmarknadspolitiken. Försämring av a-kassereglerna är ingen effektiv metod att bekämpa arbetslösheten. Det är bättre att undvika rundgång genom handlingsplaner som innehåller praktik och utbildning.

Lönebildningen

Utskottet anser liksom Vänsterpartiet i motion Fi80 att alltför höga nominella löneökningar innebär ett reellt problem. De försvårar en konjunkturrell återhämtning och riskerar att slå över i inflation om arbetslösheten går ner. Problemet beror dock inte bara på lönepolitiken från de fackliga organisationerna utan också på regeringens misslyckande att hålla tillbaka övervinsterna i exportindustrin. Som påpekas i motionen skapas också spänningar genom lönediskriminering och alltför stora löneskillnader.

Arbetsrätten

Utskottet avvisar med bestämdhet att man genom förändringar i arbetsrätten och andra avregleringar åstadkommer ökade löneskillnader och otrygghet samtidigt som man försvårar den fackliga verksamheten.

Regeringens förhoppningar om en förändrad arbetsrätt genom avtal strider mot principerna för den svenska modellen. Hittills har statsmakterna skapat de grundläggande reglerna genom lagstiftning medan parterna har kunnat bygga ut och precisera dessa regler genom branschanpassade kollektivavtal. När regeringen förlitar sig på att avtalsparterna skall lösa eventuella problem innebär det i själva verket att den undandrar sig sitt politiska ansvar. Man bortser dessutom från att kollektivavtalen bara täcker delar av arbetsmarknaden.

Vad som anförts ovan innebär *sammanfattningsvis* att utskottet anser att motion Fi80 yrkandena 1 och 2 bör tillstyrkas i motsvarande delar. Motionerna Fi78, Fi79, Fi81 och Fi82 bör avstyrkas i motsvarande delar.

4. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m.

Barbro Johansson (mp) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnitten *Den allmänna inriktningen av politiken* samt *Arbetsmarknadspolitiken* och *arbetslöshetsförsäkringen* bort ha följande lydelse:

Den allmänna inriktningen av politiken

Som framhålls i Miljöpartiets motion Fi81 grundar sig regeringens beräkningar av utgifterna på ett bristfälligt underlag. Det är mycket möjligt att tillväxten blir lägre och arbetslösheten högre. Regeringen återfaller i en traditionell tillväxtfixerad betongpolitik och väljer bort de mest expanderande delarna av näringslivet. Risker är därför stora att regeringens politik leder till

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

ökade kostnader för arbetslöshetsförsäkringen och arbetsmarknadsåtgärder. Det behövs betydligt mer investeringar i tjänstesektorn och i miljö- och informationssektorn för att man skall nå en hållbar utveckling.

Ambitionen bör vara att den öppna arbetslösheten är lägre än 4 % år 2000. Förutom genom att satsa på de expanderande sektorerna kan målet nås genom sänkt arbetstid. Det har blivit alltmer påtagligt att en arbetstidsförkortning är nödvändig för att pressa ned arbetslösheten. Det är också viktigt att personalneddragningarna inom kommuner och landsting begränsas. Genom att ge dem ett något större ekonomiskt utrymme kan neddragningarna reduceras med omkring 20 000 personer.

Allmänt sett instämmer utskottet med Miljöpartiet i att man bör spara mindre på de ekonomiskt utsatta grupperna. Ett sätt är att införa ett s.k. brutet tak i socialförsäkringarna, däribland arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen

Utskottet anser att det är angeläget att genomföra den föreslagna utbildnings-satsningen, men det kan bli en missräkning om det fortfarande saknas arbeten efter utbildningstidens slut.

Med ett s.k. brutet tak i arbetslöshetsförsäkringen kan man förhindra ökade klyftor. Det medför dessutom att köpkraften kan hållas uppe hos låginkomsttagare.

Vad som anförts ovan innebär *sammanfattningsvis* att utskottet anser att motion Fi81 yrkandena 1, 23 och 34 bör tillstyrkas i motsvarande delar. Motionerna Fi78, Fi79, Fi80 och Fi82 bör avstyrkas i motsvarande delar.

5. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m.

Dan Ericsson (kds) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnitten *Den allmänna inriktningen av politiken*, *Arbetsmarknadspolitiken* och *arbetslöshetsförsäkringen* och *Arbetsrätten* bort ha följande lydelse:

Den allmänna inriktningen av politiken

Sverige har under 25 år haft en för svag ekonomisk tillväxt. Detta är roten till dagens arbetslöshet och ekonomiska problem. Regeringen inriktar sig på budgetsanering medan tillväxtfrämjande åtgärder helt saknas. De som förlorar på denna politik är, som sägs i Kristdemokraternas motion Fi82, de arbetslösa och de som drabbas av en felaktig fördelningsprofil i åtstramningspolitiken.

Regeringens propositioner har hittills saknat sysselsättningsfrämjande åtgärder. De förslag som lagts fram vittnar om en allvarlig brist på förståelse för företagandets villkor. Nyttänkande saknas. Nu tyder dessutom det mesta på att den till i vår aviserade s.k. sysselsättningspropositionen inte läggs fram. Detta visar med tydlighet att regeringen står tomhänt vad gäller åtgärdsförslag för att bekämpa massarbetslösheten.

Arbetslösheten är det främsta hotet mot en rättvis fördelning. Därför är det också den enskilt viktigaste fördelningspolitiska åtgärden att skapa förutsätt-

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

ningar för nya arbeten. Tillsammans med näringspolitiken skall arbetsmarknadspolitiken ge förutsättningar för ekonomisk utveckling. Attityderna till företagande måste bli bättre. Ett gynnsamt företagsklimat är av största vikt. Familjeföretagaren måste stimuleras även i konkret politisk praktisk handling. I Kristdemokraternas motion Fi82 presenteras ett samlat åtgärdsprogram för att få fart på företagande och sysselsättning. Det är en kombination av tillväxtåtgärder och reformerad arbetsmarknadspolitik. Utskottet ansluter sig till detta synsätt och vill framhålla angelägenheten av att regeringen enligt vad som uppges i den nu behandlade propositionen lägger fram en sysselsättningspolitisk proposition under våren. Den bör läggas fram enligt tidigare angiven tidsplan så att riksdagens behandling av förslagen kan påbörjas i maj månad.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen

Som framhålls i Kristdemokraternas motion Fi82 måste även arbetsmarknadspolitiken reformeras. I dag är området ett av de mest genomreglerade. Arbetsmarknadspolitiken skall dels fungera som ett försäkringssystem för den som blir arbetslös vid normala konjunktursvängningar, dels underlätta omställningen från krympande till växande sektorer. Sysselsättning och utbildning skall erbjudas framför kontantstöd.

Arbetsmarknadspolitiken måste utgå från subsidiaritetsprincipen. Det innebär att det som en lägre nivå klarar skall inte den högre nivån hantera. På motsvarande sätt bör arbetsmarknadspolitiken vara stödjande bara när så krävs. Kommunerna måste få ökade möjligheter att i samverkan med statliga instanser verka för minskad arbetslöshet – den nyligen beslutade försöksverksamheten med lokal samverkan mot arbetslöshet (1995/96:AU13, rskr. 223) borde utvidgas kraftigt. Arbetsmarknadspolitiska medel och a-kassemedel borde kunna användas för att inte öka arbetslösheten inom kommuner och landsting.

Regeringen har inte heller lyckats med sina åtgärder för arbetslösa ungdomar. Utskottet anser liksom Kristdemokraterna att lärlingsutbildning är centralt för att ge ungdomar möjlighet att få ett fotfäste på arbetsmarknaden.

En obligatorisk arbetslöshetsförsäkring med 80 % ersättningsnivå bör återinföras redan från 1997. Samtliga som blir arbetslösa måste tillförsäkras ett rimligt försäkringsskydd.

Arbetsrätten

Förhoppningen att parterna skall kunna komma överens om en nödvändig modernisering av arbetsrätten har kommit på skam. Arbetsrätten måste reformeras så att den bättre svarar mot unga människors syn på arbete och flexibilitet. Ökade krav på flexibilitet ställer också allt större krav på fortlöpande kompetensutveckling. Eftersom parterna inte lyckats nå en överenskommelse om arbetsrätten är det nu nödvändigt med lagstiftning.

Vad som anförts ovan innebär *sammanfattningsvis* att utskottet anser att motion Fi82 yrkande 1 bör tillstyrkas i motsvarande del. Motionerna Fi78, Fi79, Fi80 och Fi81 bör avstyrkas i motsvarande delar.

Fel! Autotextposten är inte definierad.
Avvikande men.

6. Arbetstider m.m.

Hans Andersson (v) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Arbetstider m.m.* bort ha följande lydelse:

Det behövs en medveten strategi för en successivt kortare arbetsdag med inriktning på sextimmarsdagen. Samhället bör, i enlighet med vad som förordas av Vänsterpartiet i motion Fi80, stödja denna process genom sänkta arbetsgivaravgifter för försök med kortare arbetsdag. Det anförda innebär att utskottet tillstyrker motionens yrkande 1 i motsvarande del.

7. Arbetstider m.m.

Barbro Johansson (mp) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Arbetstider m.m.* bort ha följande lydelse:

Genom sänkt arbetstid kan man pressa ned arbetslösheten. En sänkning av arbetstiden är i själva verket nödvändig för att man skall kunna minska arbetslösheten. Men det är också viktigt för att öka människors livskvalitet. I slitsamma yrken bidrar en kortare arbetstid till färre arbetsskador och förbättrad hälsa.

Som föreslås i Miljöpartiets motion Fi81 bör det långsiktiga målet vara 30 timmars arbetstid per vecka. I ett första steg bör normalarbetstiden sänkas från nuvarande 40 till 35 timmar per vecka. Liksom Miljöpartiet anser utskottet att den nuvarande dispositiviteten i lagstiftningen bör vara kvar. Parterna skall alltså kunna komma överens om avvikelser och särskilda villkor som underlättar ett flexibelt genomförande. Detta bör vara fullt genomförbart utan att den totala produktionen minskar.

Miljöpartiets förslag innebär en minskning av antalet timmar i lönearbete med ca 9 %. Runt 30 % av minskningen borde kunna kompenseras med förbättrad produktivitet. Resten av bortfallet bör, som sägs i motionen, kunna kompenseras genom att arbetslösa och personer utanför arbetskraften kan få arbete. Frågan om eventuell lönekomensation bör avgöras i fackliga förhandlingar.

Arbetstidsförkortningen bör genomföras genom ett kontrakt mellan staten och parterna på arbetsmarknaden som anger ramarna. Staten genomför ny arbetstidslagstiftning, sänkta egenavgifter och kompletterande utbildning av de arbetslösa. Parterna träffar avtal om detaljerna. Löntagarorganisationerna åtar sig att inte kräva högre löneökningar än som svarar mot den ökade produktiviteten. Arbetsgivarna nyanställer och genomför utbildningsinsatser.

Det som anförts bör enligt utskottets mening ges regeringen till känna, vilket innebär att Miljöpartiets motion Fi81 yrkandena 23 i motsvarande del samt 24 och 25 bör tillstyrkas.

8. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till Moderaternas uppfattning i motion Fi78 att ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen inte bör höjas till 80 %. En ersättning på den nivå försvagar incitamenten att söka arbete. Det är mycket viktigt att försäkringen i stället utformas på ett sätt som stimulerar de arbetslösa sök-beteende. Utskottet välkomnar däremot förslaget om en s.k. bortre parentes i försäkringen och avvaktar förslag från regeringen i frågan. Utskottet bedömer, i enlighet med motionen, att ramen kan beräknas till en nivå som är 2,3, 3,2 resp. 7,7 miljarder kronor lägre än regeringens beräkning för de tre bud-getåren, vilket innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi78 yrkande 5 tillstyrkas i motsvarande del.

9. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Hans Andersson (v) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom Vänsterpartiet i motion Fi80 att regeringens beräkningar för utgifterna på detta område grundar sig på överoptimistiska kalkyler. Ramen bör vara väsentligt högre. Utskottet instämmer dessutom i att ett system med ramanslag inte är möjligt att tillämpa på detta område eftersom det innebär att det blir de arbetslösa som får ta konsekvenserna av en miss-lyckad politik på området.

Under senare år har en rad försämringar för de arbetslösa genomförts, och nu aviserar regeringen ytterligare förslag som drabbar de arbetslösa hårt. Utskottet anser liksom Vänsterpartiet att en s.k. bortre parentes i försäkring-en och skärpta kvalifikationskrav måste avvisas liksom tanken att ersättning-en inte längre skulle följa den årliga löneökningen. Förslag av detta slag försvagar löntagarnas och de fackliga organisationernas ställning. Utskottet anser också att de förändringar som genomförts för de deltidsarbetslösa måste upphävas. Allmänt sett finns det också skäl att vara kritisk mot att det genomförs försämringar innan den sittande utredningen har fått lägga fram sina förslag. Det anförda innebär att propositionen bör avstyrkas i motsva-rande del och motion Fi80 yrkande 6 tillstyrkas i motsvarande del.

10. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Barbro Johansson (mp) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att man framför allt till följd av det förslag om arbetstids-förkortning som lagts fram i Miljöpartiets motion Fi81, och som utskottet i

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

avvikande mening nr 7 ställt sig bakom, bör kunna beräkna betydligt minskade utgifter på området.

Det förslag som i samma motion läggs fram om ett s.k. brutet tak innebär att kostnaderna för försäkringen under det första budgetåret blir något högre än enligt regeringens förslag. Liksom Miljöpartiet ställer sig utskottet mycket tveksamt till att ersättningen fortsättningsvis inte skall räknas upp i takt med löneökningarna, eftersom det inte leder till någon nämnvärd förbättring för låginkomsttagarna. Med hänvisning till det anförda beräknar utskottet att utgifterna på detta område för de tre budgetåren preliminärt kommer att uppgå till 0,6 miljarder kronor högre resp. 4,5 och 14,8 miljarder kronor lägre belopp än enligt regeringens beräkning. Detta innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi81 yrkandena 4 och 34 bör tillstyrkas i motsvarande delar.

11. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Dan Ericsson (kds) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Liksom Kristdemokraterna anser utskottet att ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) bör återställas till 80 % redan år 1997. Detta innebär att utgiftsramen för området bör höjas med 2,0 miljarder kronor för detta år.

Utskottet anser med hänvisning till det anförda att propositionen bör avstyrkas och motion Fi82 yrkande 7 tillstyrkas i motsvarande del.

12. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, liksom Moderaterna i motion Fi78, att utrymmet för effektiviseringar inom detta utgiftsområde är betydande. Större utgiftsminskningar än vad regeringen förordat är därför möjliga. Utskottet ansluter sig till regeringens uppfattning att besparingarna på Arbetsmarknadsverket bör koncentreras till den centrala och regionala organisationen. Utskottet bedömer, i enlighet med motionen, att ramen kan beräknas till en nivå som är 4,1, 5,3 resp. 7,7 miljarder kronor lägre än regeringens beräkning för de tre budgetåren, vilket innebär att propositionen bör avstyrkas och motion Fi78 yrkande 5 tillstyrkas i motsvarande del.

13. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Hans Andersson (v) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Det behövs en högre volym åtgärder för att aktivera de arbetslösa och stärka deras ställning på arbetsmarknaden. Det är riktigt att erbjuda arbets-

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

lösa olika former av utbildning. Fler måste in i kompetenshöjande åtgärder. Utskottet anser därför liksom Vänsterpartiet i motion Fi80 att det inte är realistiskt med besparingar på 1,3 miljarder kronor på detta område.

Kvinnorna har drabbats särskilt och måste ges en ny chans genom sysselsättnings- och kompetensutvecklingsprogram. Arbetshandikappade har fått det allt svårare att hävda sig på arbetsmarknaden. Utskottet delar därför Vänsterpartiets uppfattning att det inte är klokt att lägga ytterligare sparkrav på Samhall.

Det är också nödvändigt att arbetsförmedlingarna har tillräckligt med personal för att kunna utforma individuella handlingsplaner och för att korta vakanstiderna.

Det anförda innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi80 yrkande 6 tillstyrkas i motsvarande del.

14. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Barbro Johansson (mp) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Även på detta område anser utskottet att man framför allt till följd av det förslag om arbetstidsförkortning som lagts fram i Miljöpartiets motion Fi81, och som utskottet i avvikande mening nr 7 ställt sig bakom, bör kunna beräkna betydligt minskade utgifter på området från år 1998.

Utgiftsminskningar bör också kunna komma till stånd genom satsningar på arbeten inom miljösektorn och genom bättre villkor för små och medelstora företag på det sätt som föreslås i den nämnda motionen. Även effektiviseringar i fråga om de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bör verka i denna riktning.

Med hänvisning till det anförda beräknar utskottet att utgifterna på detta område för 1998 och 1999 preliminärt kommer att uppgå till 1,3 resp. 3,8 miljarder kronor lägre belopp än enligt regeringens beräkning. Detta innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi81 yrkande 4 tillstyrkas i motsvarande del.

15. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Dan Ericsson (kds) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Genom satsningar i enlighet med Kristdemokraternas förslag på tjänstesektorn kommer trycket på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna att minska. Människor går från AMS-åtgärder till arbeten i privat sektor. Vidare bör effektivitetsvinster kunna göras inom Arbetsmarknadsverket om fältverksamheten prioriteras. Rationaliseringsvinster kan även åstadkommas med ytterligare lokal samverkan mot arbetslösheten. Trycket på åtgärderna skulle också kunna minska med en flexiblere användning av a-kassemedel i lokal samverkan för att förhindra att arbetslösa drivs ut i arbetslöshet. Utöver detta leder olika tillväxtfrämjande åtgärder till att kostnaderna kan minska.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

Vad gäller lönebidragen ansluter sig utskottet till Kristdemokraternas förslag att nivån återförs till 90 % också fortsättningsvis för de ideella organisationernas vidkommande. Finansiering bör kunna ske genom omfördelningar från A 2-anslaget.

Sammantaget innebär det anförda att ramen för detta utgiftsområde i förhållande till regeringens beräkning preliminärt kan minskas med 2,5 miljarder kronor år 1997 och med 3,5 miljarder kronor för vardera 1998 och 1999. Därmed bör propositionen avstyrkas i motsvarande del och motion Fi82 yrkande 7 tillstyrkas i motsvarande del.

16. Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det möjligt att nå en gynnsam utveckling i de regioner som i dag omfattas av den s.k. lilla regionalpolitiken med mindre resurser än för närvarande. Som framförs i Moderaternas motion Fi78 är det angeläget med mera generella åtgärder än en flora av riktade företagsstöd, t.ex. minskad beskattning av företagande och avregleringar. Utskottet bedömer, i enlighet med motionen, att ramen kan beräknas till en nivå som är 0,7, 0,8 resp. 1,1 miljarder kronor lägre än regeringens beräkning för de tre budgetåren, vilket innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi78 yrkande 5 tillstyrkas i motsvarande del.

17. Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling

Hans Andersson (v) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Det finns en mycket oroande utveckling med ökande regionala klyftor. Liksom Vänsterpartiet i motion Fi80 anser utskottet att det är viktigt att stärka utvecklingskraften i utsatta regioner. Små och medelstora företag måste få en sysselsättningstillväxt. Samarbetet mellan kommuner och företag bör uppmuntras och nätverk mellan företag utvecklas. Utskottet accepterar att driftstödet till företag i vissa områden dras ned med 150 miljoner kronor, men förutsättningen är den som anges av Vänsterpartiet, nämligen att motsvarande offensiva satsningar kommer områdena till del.

Det anförda innebär att propositionen bör avstyrkas och motion Fi80 yrkande 6 tillstyrkas, båda i motsvarande delar.

18. Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling

Barbro Johansson (mp) anser att utskottets yttrande i avsnittet *Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling* under rubriken Utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

Utskottet anser liksom Miljöpartiet i motion Fi81 att besparing inte bör ske på visst regionalpolitiskt stöd. Av det skälet blir utgifterna på området något högre än enligt regeringens beräkning.

Med hänvisning till detta beräknar utskottet att utgifterna på detta område för vart och ett av de tre budgetåren preliminärt kommer att uppgå till 0,15 miljarder kronor högre belopp än enligt regeringens beräkning. Detta innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi81 yrkande 4 tillstyrkas i motsvarande del.

19. Utgiftstak

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utgiftstak* som börjar med ”*Sammanfattningsvis* innebär” och slutar med ”motsvarande delar” bort ha följande lydelse:

Genom de utgiftsminskningar som utskottet förordat i det föregående (avvikande meningar nr 8, 12 och 16) i enlighet med Moderaternas förslag kan utgiftstaket, såvitt det grundar sig på utgiftsområdena 13, 14 och 19, för de tre budgetåren bestämmas till resp. ca 7,1, 9,3 och 16,5 miljarder kronor lägre belopp än vad regeringen föreslagit. Detta innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi78 yrkande 4 tillstyrkas i motsvarande del.

20. Utgiftstak

Elver Jonsson (fp) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utgiftstak* som börjar med ”*Sammanfattningsvis* innebär” och slutar med ”motsvarande delar” bort ha följande lydelse:

Folkpartiets alternativ till regeringens politik enligt motion Fi79 innebär kortfattat ett ”Jobbpaket” med tillväxtåtgärder, ett ”Rättvisepaket” med vissa fördelningspolitiska förslag och ett ”Finansieringspaket”.

Såvitt avser arbetsmarknadsutskottets beredningsområden förordar Folkpartiet som en ökad utgift för en rättvis fördelningspolitik att lönebidragen för arbetshandikappade ökas i förhållande till regeringens förslag med 200 miljoner kronor för vart och ett av de tre budgetåren. Som finansiering föreslås dels successivt minskade företagsstöd bl.a. inom arbetsmarknadspolitiken, dels besparingar genom en reformerad arbetslöshetsförsäkring i enlighet med A-kasseutredningens s.k. mellanalternativ (0,5, 1,0 resp. 1,7 miljarder kronor för de tre budgetåren) och genom att en lånedel i utbildningsbidragen återinförs (1,2 miljarder kronor för ettvar av budgetåren). Liksom Folkpartiet ser utskottet detta som en finansiering för jobb och rättvisa.

Utskottet ansluter sig med detta till Folkpartiets beräkningar av utgiftstaket, såvitt det grundar sig på utgiftsområdena 13, 14 och 19, vilket innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi79 yrkandena 3 och 4 tillstyrkas i motsvarande delar.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

21. Utgiftstak

Hans Andersson (v) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utgiftstak* som börjar med ”*Sammanfattningsvis* innebär” och slutar med ”motsvarande delar” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom Vänsterpartiet i motion Fi80 att det är svårt – för att inte säga omöjligt – att ta ställning till regeringens preliminära förslag. De redovisade underlagen är ofullständiga och mycket få konkreta förslag läggs fram. I vissa delar bygger beräkningarna på överoptimistiska kalkyler. Av bl.a. dessa skäl anser utskottet liksom Vänsterpartiet att regeringens förslag till utgiftstak bör avslås. Detta innebär att motion Fi80 bör tillstyrkas såvitt avser yrkandena 3–5.

22. Utgiftstak

Barbro Johansson (mp) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utgiftstak* som börjar med ”*Sammanfattningsvis* innebär” och slutar med ”motsvarande delar” bort ha följande lydelse:

Framför allt på grund av effekterna av en förkortad arbetstid i enlighet med vad som föreslås i Miljöpartiets motion Fi81 kan utgifterna för arbetslösheten minska. Genom de preliminära beräkningar som utskottet i det föregående ställt sig bakom (avvikande meningar nr 10, 14 och 18) i enlighet med motionen kan utgiftstaket, såvitt det grundar sig på utgiftsområdena 13, 14 och 19, för de tre budgetåren bestämmas till 0,8 högre, 5,6 resp. 18,4 miljarder kronor lägre än enligt regeringens beräkning. Detta innebär att utskottet anser att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och att motionens yrkanden 2 och 3 bör tillstyrkas i motsvarande delar.

23. Utgiftstak

Dan Ericsson (kds) anser att arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utgiftstak* som börjar med ”*Sammanfattningsvis* innebär” och slutar med ”motsvarande delar” bort ha följande lydelse:

Genom de preliminära beräkningar som utskottet i det föregående ställt sig bakom (avvikande meningar nr 11 och 15) i enlighet med Kristdemokraternas motion Fi82 bör utgiftstaket såvitt det grundar sig på utgiftsområdena 13 och 14 för de tre budgetåren kunna bestämmas till resp. 0,5, 3,5 och 3,5 miljarder kronor lägre belopp än vad regeringen föreslagit. Detta innebär att propositionen bör avstyrkas i motsvarande del och motion Fi82 yrkande 6 tillstyrkas i motsvarande del.

24. Det generella jämställdhetsdirektivet m.m.

Hans Andersson (v) anser att den del av arbetsmarknadsutskottets yttrande som i avsnittet *Det generella jämställdhetsdirektivet m.m.* börjar med ”Utskottet vill” och slutar med ”bör avstyrkas” bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till Vänsterpartiets analys i motion Fi80 av effekterna av nedskärningarna. Regeringen bedriver en politik som drabbar grunden

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

för jämställdheten mellan könen. Om förslagen hade granskats ur ett köns-
perspektiv såsom det generella direktivet för utredningsarbete förutsätter,
skulle regeringen ha funnit att fattigdomen feminiserats.

I den nyligen framlagda utredningsrapporten "Hälften vore nog – om
kvinnor och män på 90-talets arbetsmarknad" (SOU 1996:56) konstateras att
majoriteten av de kommittéer som är tillsatta på Arbetsmarknadsdepartemen-
tets område inte följer direktivet. Utredningen ger tydliga belägg för vad som
sägs i motionen. Även om kvinnorna i en mening har stärkt sin position på
arbetsmarknaden tyder nu prognoserna på en högre arbetslöshet. Sysselsätt-
ningen faller och undersysselsättningen ökar. Som framgår av rapporten
förefaller beredskapen hos myndigheter och hos regeringen svag. Frågan om
jämställdhet på arbetsmarknaden behöver stramas upp och prioriteras.

Att det generella jämställdhetsdirektivet respekteras borde vara en själv-
klarhet, men när verkligheten visar att så inte är fallet är ett tillkännagivande
till regeringen i frågan motiverat. Utskottet tillstyrker således motion Fi80
yrkande 9.

25. Datortek

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m)
anser att den del av arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utskottets
bedömning* som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "bör avstyr-
kas" bort ha följande lydelse:

Utskottet har inget att invända mot att outnyttjade datortekplatser, inom
ramen för redan anvisade medel, blir tillgängliga för arbetslösa som är 25 år
och äldre. Det är dock viktigt att arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år även
framgent utgör en prioriterad målgrupp för datortekverksamheten. Regering-
ens förslag får enligt utskottets mening inte innebära att arbetslösa från den
prioriterade gruppen tvingas stå tillbaka för äldre arbetslösa. Dessa riktlinjer
för datortekverksamheten bör riksdagen som sin mening ge regeringen till
känna.

Utskottet delar den kritik som Konkurrensverket riktat mot att Arbetsmark-
nadsverket inte upphandlat datortekutbildningen i konkurrens. Förfarandet
har berövat ett stort antal privata småföretag som erbjuder datautbildning
möjligheten till en stor marknad. Enligt utskottets mening måste Arbets-
marknadsverket i enlighet med vad som sägs i motion Fi84 i denna del i
fortsättningen ta större hänsyn till dessa företag och upphandla inte bara
datautrustningen utan också utbildningen på marknaden i fri konkurrens.
Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med hänsyn till vad ovan anförts anser utskottet att motion Fi84 bör tillstyr-
kas och att motion Fi80 yrkande 22 bör avstyrkas.

26. Datortek

Hans Andersson (v) anser att den del av arbetsmarknadsutskottets yttrande i
avsnittet *Utskottets bedömning* som börjar med "Utskottet anser" och slutar
med "bör avstyrkas" bort ha följande lydelse:

**Fel! Autotextposten är
inte definierad.**

Avvikande men.

Utskottet anser att Vänsterns förslag i motion Fi80 om en särskild ungdomssatsning som snabbt skall kunna ge ungdomar ökade möjligheter till en start i arbetslivet skall genomföras. Satsningen skall bestå i ett uppföljningsprogram för dem som genomgått datortekutbildning. Programmet bör omfatta arbetslösa ungdomar upp till 25 år. Dessa ungdomar skall med rekryteringsstöd under högst sex månader kunna arbeta i små företag där det ofta finns behov av att utveckla IT-kunnandet och datoranvändningen.

Ungdomssatsningen skall också bestå i ytterligare resurser till kommunerna för arbetet med Agenda 21. Det finns många projekt som kan startas snabbt och som skulle erbjuda ungdomar meningsfull sysselsättning och dessutom bidra till miljöarbetet.

Utskottet anser också att de åtgärder som presenteras i miljöavsnittet i Vänsterns motion skall genomföras. Dessa miljöåtgärder ger förutsättningar för arbeten som ger kvalificerad praktik för både ungdomar och andra arbetslösa. Både ungdomsprogrammet och de sysselsättningsåtgärder som berörs i miljöavsnittet kan finansieras genom en tillfällig inleverans av 1 miljard kronor från statliga företag under 1996.

Med hänvisning till vad som nu anförts anser utskottet att motion Fi80 yrkande 22 bör tillstyrkas.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

27. Arbetsplatsintroduktion (API), Utbildningsvikariat

Hans Andersson (v) anser att den del av arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utskottets bedömning* som börjar med "Regeringen föreslår" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringens förslag om höjt finansieringsbidrag vid *arbetsplatsintroduktion* är mycket tveksamt och bör avvisas. Den praktikverksamhet som ingår i arbetsplatsintroduktionen är bra men att som förutsättning för åtgärden kräva att arbetsgivaren betalar ett finansieringsbidrag har utskottet i andra sammanhang varit kritiskt till. Det bör vara en skillnad mellan anställning med rekryteringsbidrag och praktik som inte skall inkräkta på ordinarie verksamhet. Det vore mycket olyckligt om regeringens förslag om höjt finansieringsbidrag gör att arbetsgivare med begränsad betalningsförmåga avstår från att ta praktikanter.

Utskottet kan heller inte acceptera förslaget om att drastiskt försämra villkoren för *utbildningsvikariat*. Åtgärden är en fruktbar kombination av utbildning och praktik och leder ofta till nya chanser på arbetsmarknaden. Det är en av de få åtgärderna som särskilt gynnat kvinnor. Utbildningsvikariatet borde bli fler men volymen har faktiskt minskat under det senaste året. Regeringens förslag kommer helt säkert att leda till att volymen sjunker ytterligare. Det strider mot inriktningen av en kompetensinriktad arbetsmarknadspolitik.

Utskottet bedömer att Arbetsmarknadsverket för innevarande budgetår kommer att få en reservation på ca 1 miljard kronor på A 2-anslaget. Av denna reservation bör 500 miljoner kronor användas för att finansiera oförändrade villkor när det gäller utbildningsvikariat och arbetsplatsintroduktion.

Vad utskottet nu anfört innebär att utskottet anser att motion Fi80 yrkandena 18, 19 och 21 i motsvarande del bör tillstyrkas.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Avvikande men.

28. Lönebidrag

Hans Andersson (v) anser att den del av arbetsmarknadsutskottets yttrande i avsnittet *Utskottets bedömning* som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "redovisade initiativ" bort ha följande lydelse:

Situationen för arbetshandikappade har blivit alltmer problematisk som följd av de sparåtgärder som riktats mot lönebidragen. Enligt vad utskottet erfarit ökar arbetslösheten bland arbetshandikappade, och antalet anställningar med lönebidrag har minskat med flera tusen på ett år. Bristen på lönebidragsmedel försvårar övergångar från Samhall till den reguljära arbetsmarknaden liksom anställningar förhindras efter vägledning och rehabilitering inom arbetsförmedling och arbetsmarknadsinstitut. Enligt utskottets uppfattning är det en orimlig politik som förs gentemot de arbetshandikappade. Regeringens politik leder inte till någon samhällsekonomisk besparing eftersom arbetslösa arbetshandikappade får sin försörjning från a-kassa eller socialförsäkring. Välfärdsförlusterna är däremot betydande.

Utskottet anser att möjligheten att lämna lönebidrag med 90 % av lönekostnaden måste återinföras som alternativ till uppsägning. Ytterligare medel måste anvisas redan för innevarande budgetår för att möjliggöra fler lönebidragsanställningar för arbetshandikappade.

Enligt utskottets mening bör 400 miljoner kronor av A 2-anslaget överföras till anslaget B 4 för att användas till lönebidrag.

Det sagda innebär att utskottet anser att motion Fi80 yrkandena 20 och 21 i motsvarande del skall tillstyrkas.

1. Lönebildningen

Dan Ericsson (kds) anför:

Lönebildningen är central för att komma till rätta med arbetslösheten. Den kan dock aldrig vara en ursäkt för att inte handla på övriga områden vad gäller tillväxt och arbetsmarknadspolitiska förändringar. Jag betvivlar regeringens förmåga att komma till rätta med lönebildningen utan att man agerar på andra områden.

2. Arbetsplatsintroduktion (API), Utbildningsvikariat

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m) anför:

Vi är ense med majoriteten om att förslaget om höjt finansieringsbidrag vid arbetsplatsintroduktion och om avdragsbegränsning för arbetsgivare vid utbildningsvikariat bör godkännas. Vi reagerar dock mot att utskottet utmålar utbildningssatsningen, som regeländringarna i de nämnda arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall delfinansiera, som så betydelsefull. Enligt vår uppfattning kommer satsningen inte att ge de sysselsättningsvinster regeringen förespeglar. Realiteten är att det stora antalet utbildningsplatser regeringen säger sig inrätta i betydande utsträckning utgörs av statistiska manipulationer. Tillfälliga utbildningsplatser finansierade med arbetsmarknadspolitiska medel omvandlas till reguljära utbildningsplatser. Enbart 25 000 av beräknade 100 000 platser inom vuxenutbildningen är nya. Resten finns redan i dag. Regeringens politik i fråga om kompetenshöjning saknar också enligt vår mening de nödvändiga incitamenten för att öka enskilda människors personliga vilja att erövra ny kunskap. Skattepolitiken och lönebildningen motverkar en sådan utveckling. Utsikten till framgång för regeringens utbildningssatsning ter sig därför mycket mörk.

3. Lönebidrag

Kent Olsson, Christel Anderberg, Anna Åkerhielm och Per Bill (alla m) anför:

Utskottet delar majoritetens ställningstagande att avvisa Vänsterpartiets krav på att återinföra möjligheten att lämna lönebidrag med högst 90 % av lönekostnaden och att anslå ytterligare medel till högre volymer. Nya lönebidragsanställningar skall i första hand åstadkommas genom avgångar ur systemet och genom en sänkning av den genomsnittliga bidragsnivån.

En anpassning av bidraget till den arbetshandikappades förutsättningar var en utgångspunkt för det år 1991 införda flexibla lönebidraget. Målsättningen var vidare att den genomsnittliga bidragsnivån skulle sjunka och att fler anställningar skulle kunna komma till stånd inom en given anslagsram. I sistnämnda hänseende har utvecklingen under flera år efter reformen varit

den rakt motsatta. Det genomsnittliga bidraget har snarare ökat än minskat. Den expansion av lönebidragsvolymen som skedde från sista halvåret 1994, och som resulterade i att anslaget för budgetåret 1994/95 överskreds, visar på bristande uppföljning av medelsanvändningen från Arbetsmarknadsverkets sida. Det har också Riksrevisionsverket påtalat.

Det är djupt beklagligt att särskilt de allmännyttiga organisationerna för sent anpassat sin verksamhet till givna förutsättningar och härigenom försatt enskilda arbetshandikappade i en akut situation. Utvecklingen borde ha förutsetts och hanterats tidigare.

Vi har i dag ställt oss bakom utskottets initiativ (1995/96:AU15) för att temporärt försöka klara situationen för de allmännyttiga organisationerna. Vi utgår från att den av arbetsmarknadsministern utlovade utredningen avseende det offentliga stödet till arbetshandikappade skyndsamt återkommer med förslag till långsiktigt hållbara åtgärder.

4. Lönebidrag

Elver Jonsson (fp) anför:

Arbetsmarknadssituationen är ytterst oroande för de arbetshandikappade. Nivåerna på lönebidragen har under det senaste året sänkts. Det samlade anslaget är uppenbart otillräckligt. Dessutom har regeländringar genomförts så att arbetsgivare nu inte behöver ta lika stor hänsyn till arbetshandikappades situation vid personalnedskränningar. Sammantaget har förändringarna medfört att många arbetshandikappade nu sägs upp från sina jobb. Enligt min mening är utvecklingen oacceptabel eftersom arbetshandikappade är den grupp som har det allra svårast på arbetsmarknaden. Det är mot den här bakgrunden som jag i en skrivelse till utskottet den 29 april 1996 hemställde att utskottet genom ett utskottsinitiativ skulle försöka lösa de akuta problemen för de arbetshandikappade. Det initiativ utskottet i dag tagit (bet. 1995/96:AU15) för att lösa den akuta situationen inom de allmännyttiga organisationerna under innevarande år är bra men insatsen borde ha sträckt sig längre. Jag erinrar om Folkpartiets uppfattning om att ytterligare resurser behöver tillföras. I vår motion Fi79 föreslår vi ökade anslag till lönebidragsanställningar med 200 miljoner kronor under vart och ett av budgetåren 1997, 1998 och 1999.

Det är angeläget att regeringen snarast återkommer till riksdagen med en långsiktig lösning av frågan.

5. Lönebidrag

Dan Ericsson (kds) anför:

När lönebidragsfrågan behandlades senast i riksdagen, i slutet på 1995, reserverade sig Kristdemokraterna för att en särlösning skulle genomföras för ideella organisationer. Citat ur reservationen:

Ideella organisationer har börjat säga upp lönebidragsanställd personal. Särskilt allvarlig är situationen i handikapporganisationerna. Faran är överhäng-

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Särskilda yttr.

ande att de som sägs upp kommer att bli passiva bidragsmottagare. Detta strider mot den uppfattning som utskottet gett uttryck för, nämligen att arbetslinjen skall hävdas och att förtidspensioneringar skall undvikas.

Vidare hävdades i reservationen att det fanns skäl för riksdagen att ompröva ställningstagandet när det gällde bidragsnivån, framför allt borde ideella organisationer undantas från en sänkning.

Sedan dess har vi från Kristdemokraternas sida fortsatt att i riksdagen driva frågan om en omprövning av sänkningen av lönebidragsnivån, framför allt för ideella organisationer där varsel och uppsägningar ökat i omfattning. Trots att ansvarigt statsråd sagt att det inte finns pengar för en särlösning där ideella organisationer undantas från sänkningen har nu utskottet i dag (bet. 1995/96:AU15) tagit ett initiativ för att lindra effekterna av de varsel och uppsägningar som nu finns. Initiativet ligger i linje med vad vi kristdemokrater sagt, att en särlösning tillskapas för ideella organisationer. Det är bra att detta initiativ nu kommer, vilket tillfälligt någorlunda klarar situationen för detta år.

Från Kristdemokraternas sida hade vi dock redan nu önskat komma längre på framför allt två punkter.

För det första att utskottet, i enlighet med den reservation Kristdemokraterna stod bakom vid förra årets behandling, borde ha beslutat om ett återställande av 17 a § i lönebidragsförordningen. Bestämmelsen innebär att man vid omförhandling av lönebidragsnivån skall ta hänsyn till om det finns en påtaglig risk för att den anställda skall förlora sin anställning.

För det andra borde utskottet redan nu ha slagit fast att en långsiktig lösning för de lönebidragsanställda måste innebära fortsatta möjligheter till anställning i nuvarande form och med nuvarande lönebidragsnivå hos de ideella organisationerna. Detta för att permanenta den särlösning som utskottsinitiativet innebär.

Kristdemokraterna har i motion Fi82 föreslagit att en höjd bidragsnivå för lönebidragsanställningar i ideella organisationer för budgetåren 1997, 1998 och 1999 skall finansieras genom en omfördelning av medel från A 2-anslaget.

Beklagligtvis har inte utskottet anslutit sig till denna linje. Från Kristdemokraternas sida kommer vi att också fortsättningsvis driva dessa krav.

Fel! Autotextposten är inte definierad.

Särskilda yttr.

Innehållsförteckning

<i>Propositionen</i>	1
Finansplanen, avsnitt 3	1
<i>Motionerna</i>	5
Aktuellt arbetsmarknadsläge	10
Den allmänna inriktningen av politiken	11
Arbetsmarknadspolitiken och arbetslöshetsförsäkringen	12
Lönebildningen	14
Arbetsrätten	14
Arbetstider m.m.....	15
Budgetpolitiken – utgiftstak för den offentliga sektorn.....	16
Arbetsmarknadsutskottets utgiftsområden	17
Några allmänna synpunkter och iakttagelser.....	18
Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet	20
Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv.....	23
Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling.....	26
Utgiftstak.....	28
Det generella jämställdhetsdirektivet m.m.	28
Tilläggsbudget för budgetåret 1995/96	29
Datortek.....	29
Arbetsplatsintroduktion (API), Utbildningsvikariat	31
Lönebidrag m.m.	32
<i>Avvikande meningar</i>	
1. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m (m).	35
2. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m (fp).	36
3. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m (v).....	38
4. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m (mp).....	39
5. Den allmänna inriktningen av politiken, m.m (kds).	40
6. Arbetstider m.m. (v)	42
7. Arbetstider m.m. (mp)	42
8. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet (m).....	43
9. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet (v).....	43
10. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet (mp)	43
11. Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet (kds)	44
12. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv (m)	44
13. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv (v)	44
14. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv (mp)	45
15. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv (kds).....	45
16. Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling (m)	46
17. Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling (v)	46
18. Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling (mp)	46
19. Utgiftstak (m).....	47
20. Utgiftstak (fp).....	47
21. Utgiftstak (v)	48
22. Utgiftstak (mp).....	48
23. Utgiftstak (kds).....	48
24. Det generella jämställdhetsdirektivet m.m. (v).....	48

Fel! Autotextposten är inte definierad.

25. Datortek (m).....	49
26. Datortek (v).....	49
27. Arbetsplatsintroduktion (API), Utbildningsvikariat (v).....	50
28. Lönebidrag (v).....	51

Särskilda yttranden

1. Lönebildningen (kds)	52
2. Arbetsplatsintroduktion (API), Utbildningsvikariat (m)	52
3. Lönebidrag, (m).....	52
4. Lönebidrag, (fp)	53
5. Lönebidrag, (kds)	53

Fel! Autotextposten är inte definierad.

